

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

HI-TECH ONLINE COACHING

(No.1 Notes Provider in Punjab)

[DEMO NOTES]

for

[Master Cadre]

[Lecturer Cadre]

[PSTET-I and II]

[PATWARI]

[PRINCIPAL]

[HEAD MASTER]

[BPEO]

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING
HI-TECH PUNJAB
(No.1 Notes Provider in Punjab)

➤ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ, ਘੱਟ ਰੇਟ, ਵਧੀਆ ਮਟੀਰੀਅਲ, ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ

Sr	Paper/ Exam Name	Page Number
1	Master Cadre History	3-9
2	Master Cadre Civics	10-13
3	Master Cadre Punjabi	14-17
4	Lecrurer Cadre History	18-30
5	Lecturer Cadre Pol. Science	31-44
6	PSTET- SSt	45-49
7	PSTET- Pedagogy	50-53
8	PSTET- Punjabi	54-55
9	PSTET- English	56-66
10	PATWARI-GK	67-68
11	PATWARI-Computer	69-70
12	PATWARI-Punjabi	71-72
13	PATWARI-Mental Ability	73-74
14	PRINCIPAL/Head	75-82
15	ਨੋਟਸਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ	

ਨੋਟ: ਨੋਟਸ ਲੈਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਸਾਥੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਡੈਮੋ ਨੋਟਸ ਪੜ ਕੇ ਚੈਕ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਨੋਟਸ ਵਧੀਆ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਨੋਟਸ ਪੋਸਟ ਜਾਂ ਕੋਰੀਅਰ ਰਾਹੀਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

Send Whatsapp MSG/Call: 88470-11495

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[Master Cadre History]

3. ਜੈਨ ਧਰਮ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ

3. Jainism and Buddhism.

ਭਾਗ-1 (ਜੈਨ ਧਰਮ) (JAINISM)

6ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਫੈਲ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਦੁਖੀ ਸਨ। 6ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮਗਧ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜੇ ਬਿੰਬੀਸਾਰ ਅਤੇ ਅਜਾਤਸ਼ਤਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਕਾਰਨ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜੈਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜੈਨੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲਾਲਚੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਯੋਗਾਂ ਤੇ ਜਿਆਦਾ ਖਰਚਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸੂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੀਚ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾੜੇ ਸਲੂਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੰਦਰਾਂ, ਖੂਹਾਂ, ਤੇ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਔਖੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹਿੰਦੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਉਠਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਲੋਕ ਵੀ ਜਾਦੂ ਟੂਣਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਸਨ।

ਜੈਨ ਧਰਮ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਰਮ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਕੁੱਲ 24 ਤੀਰਥਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਤੀਰਥਕਾਰ ਰਿਸ਼ਬਨਾਥ, 23ਵਾਂ ਪਾਰਸ਼ਵਨਾਥ, 24ਵਾਂ ਮਹਾਂਵੀਰ ਸੀ। 23ਵੇਂ ਅਤੇ 24ਵੇਂ ਤੀਰਥਕਾਰ ਵਿਚ 250 ਸਾਲ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਾ ਅਸਲੀ ਸੰਸਥਾਪਕ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਸੰਨਿਆਸ ਨੂੰ ਨਿਰਗ੍ਰੰਥ (ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ) ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਮਹਾਂਵੀਰ(ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਧਮਾਨ) ਦਾ ਜਨਮ 540 ਈ. ਵਿਚ ਕੁੰਡਗ੍ਰਾਮ ਪਿਤਾ ਸਿਧਾਰਥ(ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਕਬੀਲਾ ਜਨਾਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੁਖੀ) ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਲਾ (ਲਿੱਛਵੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਚੇਟਕ ਦੀ ਭੈਣ) ਦੇ ਘਰ ਵੈਸ਼ਾਲੀ (ਬਿਹਾਰ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਯਸ਼ੋਦਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਿਆ ਦਰਸ਼ਨੀ ਜਾਂ ਅਨੋਜਾ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ।

ਨੋਟ 1- ਕੁੱਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮਹਾਂਵੀਰ ਦਾ ਜਨਮ 599 ਵਿਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ 540 ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ 2- ਕੁੱਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੀ ਮੌਤ 527 ਵਿਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ 468 ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਦੱਸ ਕੇ ਘਰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। 12 ਸਾਲ ਤੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਰਿਮਥਿਕ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਰਿਜ਼ੂਪਾਲਿਕਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ 42 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਵੀਰ "ਜਿਨ" ਅਖਵਾਏ ਅਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ।

ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ, ਵੈਸ਼ਾਲੀ, ਕੌਸ਼ਲ, ਮਿਥਲਾ, ਵਿਦੇਹ ਅਤੇ ਅੰਗ ਸਨ। 30 ਸਾਲ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪਾਵਾਪੁਰੀ(ਪਟਨਾ) ਵਿਚ 468 ਈ. ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ।

ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਸਰਲ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰਤਨ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਸੱਚਾ ਗਿਆਨ, ਸੱਚਾ ਆਚਰਨ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਾਪ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਜੈਨੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਕਸ਼ਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੂੰਹ ਤੇ ਪੱਟੀ, ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਨਾ ਖਾਣਾ, ਪਾਣੀ ਛਾਣ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਸਨ।

ਜੈਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ- ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ, ਅਹਿੰਸਾ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਕੋਲ ਨਾ ਰੱਖਣਾ, ਧਨ ਨਾ ਰੱਖਣਾ, ਬ੍ਰਹਿਮਚਾਰੀਆ ਜੀਵਨ। ਜੈਨ ਧਰਮ ਧਰਮ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਉਚ ਨੀਚ, ਜਾਤੀ ਵਾਦ, ਚੋਰੀ, ਝੂਠ, ਚੁਗਲੀ ਨਫਰਤ, ਲਾਲਚ, ਝੂਠੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ, ਢੋਂਗ, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਪਾਪ ਆਦਿ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ।

ਜੈਨੀ ਰੱਬ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ 24 ਤੀਰੰਥਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰਵਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਮੌਰੀਆ ਸਮੇਂ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਦਿਗੰਬਰ(ਨੰਗੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ) ਅਤੇ ਸਵੇਤੰਬਰ(ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ) ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਦਿਗੰਬਰ ਦਾ ਮੋਢੀ ਭੱਦਰਬਾਹੂ ਅਤੇ ਸਵੇਤੰਬਰ ਦਾ ਮੋਢੀ ਸਥੂਲਭਦਰ ਸੀ। ਸਥੂਲਭਦਰ ਨੇ ਪਾਟਲੀਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਸਭਾ ਬੁਲਾ ਕੇ ਜੈਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ 12 ਅੰਗ ਲਿਖਵਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਗੰਬਰਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ। ਦੋਵੇਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੱਠਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ।

ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਵਧੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤਾਂ ਸਰਲ ਸਨ, ਪਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਔਖਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ, ਅਹਿੰਸਾ, ਮੂੰਹ ਤੇ ਪੱਟੀ, ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਆਦਿ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਧਰਮ ਦਾ ਫੈਲਾਉ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜਿਆਦਾ ਕੋਸ਼ਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਧਰਮ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਠੱਲ ਪਈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

1. ਮਹਾਂਵੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ

ੳ) 450 ਬੀ.ਸੀ.   ਅ) 540ਬੀ.ਸੀ.   ਏ) 600ਬੀ.ਸੀ.   ਸ)340 ਬੀ.ਸੀ.
ਉੱਤਰ) 540 ਬੀ.ਸੀ

2) ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਤੀਰੰਥਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ?

ੳ) 22   ਅ) 21   ਏ) 24   ਸ) 30
ਉੱਤਰ) 24 (ਆਖਰੀ ਤੀਰੰਥਕਾਰ)

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

3) ਮਹਾਂਵੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

- ੳ) ਕੁੰਡੀਗ੍ਰਾਮ   ਅ) ਕੁੰਡਾਗ੍ਰਾਮ   ਏ) ਖੁੰਡਾਪੁਰ   ਸ) ਝੰਡਾਗ੍ਰਾਮ
ਉੱਤਰ) ਕੁੰਡਾਗ੍ਰਾਮ (ਵੈਸ਼ਾਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ)

4) ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

- ੳ) ਗੰਗਾਰਥ   ਅ) ਜਨਾਰਥ   ਏ) ਮੂਲ ਚੰਦ   ਸ) ਸਿਧਾਰਥ
ਉੱਤਰ) ਸਿਧਾਰਥ

5) ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ

- ੳ) ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇਵੀ   ਅ) ਤ੍ਰਿਸ਼ਲਾ   ਏ) ਲਾਜਵੰਤੀ   ਸ) ਤੇਜਵੰਤੀ
ਉੱਤਰ) ਤ੍ਰਿਸ਼ਲਾ

6) ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੈਸ਼ਾਲੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਕੌਣ ਸੀ?

- ੳ) ਚੇਤਕ(Chetaka)   ਅ) ਖੜਕ ਸਿੰਘ   ਏ) ਹਰੀ (Hari)   ਸ) ਚੇਤੰਬਰਨਾਥ
ਉੱਤਰ) ਚੇਤਕ(Chetaka)

7) ਵੈਸ਼ਾਲੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਸੀ?

- ੳ) ਭਰਾ   ਅ) ਪਿਤਾ   ਏ) ਪੁੱਤਰ   ਸ) ਮਾਮਾ
ਉੱਤਰ) ਮਾਮਾ

8) ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਲਾ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?

- ੳ) ਚੇਤਕ(Chetaka)   ਅ) ਖੜਕ ਸਿੰਘ   ਏ) ਹਰੀ (Hari)   ਸ) ਚੇਤੰਬਰਨਾਥ
ਉੱਤਰ) ਚੇਤਕ(Chetaka)

9) ਵੈਸ਼ਾਲੀ ਸਥਾਨ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ?

- ੳ) ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ   ਅ) ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ   ਏ) ਝਾਰਖੰਡ   ਸ) ਬੰਗਾਲ
ਉੱਤਰ) ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ

10) ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

- ੳ) ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇਵੀ   ਅ) ਤ੍ਰਿਸ਼ਲਾ   ਏ) ਲਾਜਵੰਤੀ   ਸ) ਯਸ਼ੋਧਾ
ਉੱਤਰ) ਯਸ਼ੋਧਾ।

11) ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ

- ੳ) ਅਨੋਨਜਾ   ਅ) ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ   ਏ) ਸਰਿਤਾ   ਸ) ਸੈਲਜਾ
ਉੱਤਰ) ਅਨੋਨਜਾ ਪ੍ਰਿਯਦਰਸਿਨੀ (ਪ੍ਰਿਯਦਰਸ਼ਨੀ ਦੇ ਪਤੀ ਜਮਾਲੀ ਮਹਾਂਵੀਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਆਦਮੀ ਸਨ)

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[Master Cadre History]

9. ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ

9. The Creation of an Empire- The Mughal Empire

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਦਿੱਲੀ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸ਼ਾਸਕ ਕੌਣ ਸੀ?
ੳ) ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ।
- 2) ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਹੋਈ?
ੳ) 21 ਅਪ੍ਰੈਲ 1526 ਈ. ਵਿਚ।
- 3) ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਕਿਸ ਕਿਸ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ?
ੳ) ਬਾਬਰ ਅਤੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਵਿਚਕਾਰ।
- 4) ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕਿਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ?
ੳ) ਬਾਬਰ ਦੀ।
- 5) ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ?
ੳ) ਬਾਬਰ ਨੇ।
- 6) ਬਾਬਰ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ?
ੳ) 14 ਫਰਵਰੀ, 1483 ਵਿਚ।
- 7) ਬਾਬਰ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ?
ੳ) ਫਰਗਨਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅੰਦੀਜ਼ਾਨ, ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ।
- 8) ਬਾਬਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਉਮਰ ਸ਼ੇਖ ਮਿਰਜ਼ਾ।
- 9) ਬਾਬਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਉਮਰ ਸ਼ੇਖ ਕਿੱਥੋਂ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ?
ੳ) ਫਰਗਨਾ ਦਾ।
- 10) ਬਾਬਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸ ਵੰਸ਼ ਨਾਲ ਸੀ?
ੳ) ਤੈਮੂਰ ਵੰਸ਼ ਨਾਲ।
- 11) ਬਾਬਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਉਮਰ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ?
ੳ) 1494 ਵਿਚ।
- 12) ਬਾਬਰ ਫਰਗਨਾ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ?
ੳ) ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਰ ਫਰਗਨਾ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ 1494 ਵਿਚ ਬਣਿਆ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 13) ਫਰਗਨਾ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਬਾਬਰ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਸੀ?
ੳ) 11 ਸਾਲ।
- 14) ਉਜਬੇਕ ਕੌਣ ਸਨ?
ੳ) ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਲੜਾਕੂ ਜਾਤੀ।
- 15) ਉਜਬੇਕਾਂ ਦਾ ਨੇਤਾ ਕੌਣ ਸੀ?
ੳ) ਸ਼ੈਬਾਨੀ ਖਾਂ।
- 16) ਸ਼ੈਬਾਨੀ ਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ?
ੳ) 1510 ਈ. ਵਿਚ।
- 17) ਸ਼ੈਬਾਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ?
ੳ) 1510 ਵਿਚ ਈਰਾਨ ਦੇ ਸਫਵੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸ਼ਾਹ ਇਸਮਾਇਲ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹੋਏ।
- 18) ਬਾਬਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਕੀਤਾ?
ੳ) 1530 ਈ. ਤੱਕ।
- 19) ਬਾਬਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ?
ੳ) 1524 ਈ. ਵਿਚ।
- 20) ਬਾਬਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਕੌਣ ਸੀ?
ੳ) ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ।
- 21) ਬਾਬਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੇ 5ਵੀਂ ਵਾਰ ਹਮਲਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ?
ੳ) 1525 ਵਿਚ।
- 22) 1525 ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ?
ੳ) ਬਾਬਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦੀ ਹਾਰ।
- 23) ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਹੋਈ?
ੳ) 21 ਅਪ੍ਰੈਲ 1526 ਈ. ਵਿਚ।
- 24) ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਬਾਬਰ ਕੋਲ ਕਿੰਨੀ ਫੌਜ ਸੀ?
ੳ) 8 ਤੋਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਨਿਕ।
- 25) ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦੀ ਫੌਜ ਕਿੰਨੀ ਸੀ?
ੳ) ਇੱਕ ਲੱਖ ਸੈਨਿਕ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[Master Cadre Civics/Pol. Sci.]

4. ਨਾਗਰਿਕਤਾ (CITIZENSHIP)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਨਾਗਰਿਕ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ਉ) ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।
- 2) ਕੀ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
ਉ) ਨਹੀਂ।
ਨੋਟ- ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦੇਸੀ ਲੋਕ ਆਰਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।
- 3) ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ਉ) ਵਿਦੇਸੀ।
- 4) ਏਲੀਅਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ਉ) ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ।
- 5) ਕੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਆਏ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ਉ) ਨਹੀਂ।
- 6) ਨਾਗਰਿਕ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ਉ) ਨਾਗਰਿਕ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਆਦਿ।
- 7) ਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ਉ) ਹਾਂ।
- 8) ਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ਉ) ਨਹੀਂ।
ਨੋਟ- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
- 9) ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਇਹ ਕਥਨ ਸੱਚ ਹੈ?
ਉ) ਹਾਂ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

10) ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਕਦੋਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

11) 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਆਦਮੀ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਗਰਿਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ੳ) ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

12) ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ।

13) ਕੀ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਹਾਂ।

ਨੋਟ- ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

14) ਕੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਨਹੀਂ।

ਨੋਟ- ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਆਰਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਕੋਲ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

15) ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਜੋ ਲੋਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ।

16) ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੱਸੋ।

ੳ) ਜਮਾਂਦਰੂ ਅਤੇ ਰਾਜਕ੍ਰਿਤ।

17) ਜਮਾਂਦਰੂ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਜੋ ਲੋਕ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

18) ਰਾਜਕ੍ਰਿਤ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਕ੍ਰਿਤ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

19) ਜਿਆਦਾ ਅਹਿਮੀਅਤ ਕਿਸ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਜਮਾਂਦਰੂ ਅਤੇ ਰਾਜਕ੍ਰਿਤ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

20) ਜਮਾਂਦਰੂ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) 1) ਜਨਮ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਰਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ।

2) ਭੂਮੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[Master Cadre Civics/Pol. Sci.]

TOPIC: ਲੋਕ ਸਭਾ

- 1) ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਸਪੀਕਰ।
- 2) 14^{ਵੀਂ} ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਡਿਪਟੀ-ਸਪੀਕਰ ਸ੍ਰੀ ਐਮ. ਥੰਬੀਦੁਰਾਏ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ?
ੳ) ਅੰਨਾ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ।
- 3) ਲੋਕ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਭਾ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਿਸ ਦੇ ਭਾਗ ਹਨ?
ੳ) ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟ (ਸੰਸਦ) ਦੇ।
- 4) ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ।
- 5) ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਣਿਆ?
ੳ) ਫਰਾਂਸੀਸੀ।
- 6) ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
ੳ) ਪਾਰਲਰ।
- 7) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਸ਼ਕਤੀਸਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ?
ੳ) ਲੋਕ ਸਭਾ।
- 8) ਹੇਠਲਾ ਸਦਨ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ।
- 9) ਉਪਰਲਾ ਸਦਨ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ।
- 10) ਕੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਨਹੀਂ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇਕ ਹੀ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- 11) ਇੱਕ ਮੈਂਬਰੀ ਚੋਣ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਇਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 12) ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋ ਸਦਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
ੳ) ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ।
- 13) ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?
ੳ) 250

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 14) ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) 6 ਸਾਲ।
- 15) ਬਜਟ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਸਲਾਨ ਖਰਚ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਨੂੰ।
- 16) ਧਨ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ।
- 17) ਕਿੱਥੋਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਭਾਰਤ ਦੇ।
- 18) ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਕਾਲ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) 5 ਸਾਲ।
- 19) ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ।
- 20) ਰਾਜਸਭਾ ਵਿਚ ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਕਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) 12 ਮੈਂਬਰ।
- 21) ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਕਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਸਾਹਿਤ, ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ।
- 22) 16ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਸਥਾਨ ਮਿਲੇ।
ੳ) 282
- 23) ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਉਮਰ ਦੱਸੋ।
ੳ) 25 ਸਾਲ
- 24) ਸੰਘੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਕੌਣ ਕੌਣ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਰਾਸਟਰਪਤੀ, ਲੋਕ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਭਾ।
- 25) ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ੳ) 552
- 26) ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਕਿਸ ਆਰਟੀਕਲ ਅਧੀਨ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ੳ) ਅਨੁਛੇਦ 108 ਤਹਿਤ।
- 27) ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਿਉਂ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਕਿਸੇ ਬਿੱਲ ਤੇ ਮਤਭੇਦ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ।
- 28) ਸੰਸਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ। (ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੰਮ ਵੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।)

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[Master Cadre Punjabi]

ਗਿ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ (ਕਹਾਣੀਕਾਰ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

1) ਗਿ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ?

ਉ) 15 ਜਨਵਰੀ 1899 ਈ. ਨੂੰ।

2) ਗਿ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

ਉ) ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਹੇ-

1) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜਨੇਤਾ।

2) ਦੇਸ਼ ਭਗਤ।

3) ਸੁਧਾਰਕ।

4) ਲੇਖਕ।

3) ਗਿ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਿਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ?

ਉ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ।

4) ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?

ਉ) ਸ੍ਰ. ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ।

5) ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ?

ਉ) ਪਿੰਡ ਅਧਵਾਲ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਕੈਮਰਪੁਰ।

6) ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ?

ਉ) 10ਵੀਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਪਾਸ ਕੀਤੀ।

7) ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਨੇ ਰੋਜੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਕਿੱਤਾ ਅਪਣਾਇਆ?

ਉ) ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ।

8) ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਦੋਂ ਹੋਏ?

ਉ) 1919 ਈ. ਵਿਚ।

9) ਕੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਜਾਈ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ?

ਉ) ਹਾਂ।

ਨੋਟ- ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਅਜਾਈ ਲੜਾਈ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜੇਲ ਵੀ ਗਏ।

10) ਗਿ.ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ?

ਉ) 18 ਜਨਵਰੀ, 1976 ਵਿਚ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

11) ਮੌਤ ਸਮੇਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਸੀ?

ੳ) 77 ਸਾਲ।

12) ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਆਦਾ ਕਵਿਤਾ ਰਚਨਾ ਕਿੱਥੇ ਕੀਤੀ?

ੳ) ਜੇਲ ਵਿਚ।

13) ਗੁਰਮੁਖ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਸੀ?

ੳ) ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ, ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ।

14) ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਦਿੱਤੇ?

ੳ) 9 ਨੌਂ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ।

15) ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਲਿਖੇ

ੳ) 8 ਅੱਠ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ।

16) ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਦੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

ੳ) ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਲਿਖੇ-

1) ਸਬਰ ਦੇ ਬਾਣੇ।

2) ਟੁੱਟੇ ਖੰਭ

3) ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣ

4) ਜੀਵਨ ਪੰਥ

5) ਮੁਸਾਫਰੀਆਂ

6) ਕਾਵਿ ਸੁਨੇਹੇ

7) ਸਹਿਜ ਖੇਤੀ

8) ਵੱਖਰਾ ਵੱਖਰਾ ਕਤਰਾ ਕਤਰਾ

9) ਦੂਰ ਨੇੜੇ

17) ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

ੳ) ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ-

1) ਗੁਟਾਰ (1942)

2) ਵੱਖਰੀ ਦੁਨੀਆਂ (1945)

3) ਸਸਤਾ ਤਮਾਸ਼ਾ (1951)

4) ਸਭ ਹੱਛਾ (1952)

5) ਆਲਣੇ ਦਾ ਬੋਟ (1955)

6) 27 ਜਨਵਰੀ (1964)

7) ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ (1975)

8) ਕੰਧਾਂ ਬੋਲ ਪਈਆਂ (1960)

18) ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਕਿਸ ਰਚਨਾ ਤੇ ਮਿਲਿਆ?

ੳ) ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਲਈ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[Master Cadre Punjabi]

ਆਧੁਨਿਕ ਕਵੀ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਵੀ ਕੌਣ ਹੈ?
ੳ) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ।
- 2) "ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ" ਕਿਸਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ?
ੳ) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ।
- 3) "ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ" ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ?
ੳ) 1905 ਈ. ਵਿਚ।
- 4) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ -
ਮਟਕ ਹੁਲਾਰੇ,
ਬਿਜਲੀਆਂ ਦੇ ਹਾਰ,
ਪ੍ਰੀਤ ਵੀਣਾ,
ਕੰਤ ਸਹੇਲੀ,
ਕੰਬਦੀ ਕਲਾਈ,
ਮੇਰੇ ਸਾਈਆਂ ਜੀਓ ਆਦਿ।
- 5) ਕੀ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਕਵੀ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ?
ੳ) ਹਾਂ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਕਵੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 6) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਸਨ?
ੳ) ਰਹੱਸਵਾਦੀ, ਅਧਿਆਤਮਕ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਚਿਤਰਨ, ਖੇਡਾਂ।
- 7) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਸ੍ਰ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ।
- 8) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਬਾਬਾ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

9) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾ ਦੱਸੋ?

ੳ) ਗਿਆਨੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ।

10) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ?

ੳ) 5 ਦਸੰਬਰ 1872 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

11) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਈ?

ੳ) 10 ਜੂਨ, 1957 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ।

12) ਮੌਤ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਸੀ?

ੳ) 85 ਸਾਲ।

13) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ?

ੳ) 1891 ਵਿਚ।

14) ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵਰਡਜ਼-ਵਰਥ ਕਵੀ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ।

15) "ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ" ਕੀ ਸੀ?

ੳ) ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ।

16) ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਕਥਾ ਵਸਤੂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਂ ਮਿਤਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

17) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ।

18) ਕੰਬਦੀ ਕਲਾਈ ਕਿਸਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ?

ੳ) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ।

19) ਕੰਬਦੀ ਕਲਾਈ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ।

20) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸ ਕਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ?

ੳ) ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਛੋਟੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਗੀਤ, ਨਾਵਲ, ਨਾਟਕ ਆਦਿ।

21) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰਤਕ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ

ੳ) ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਜੀਵਨ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[LECTURER CADRE HISTORY]

HISTORY OF PUNJAB

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਭੌਤਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

1. Physical Features of the Punjab and their influence on its history

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਦੀਆਂ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਇੱਕ ਤਿਕੋਣ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਹਿਮਾਲਿਆ ਤੋਂ ਸਿੰਧ ਤੱਕ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਸੁਲੇਮਾਨ ਪਰਬਤ ਲੜੀ ਨੂੰ ਛੂਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਯਮੁਨਾ ਨਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਹਿਮਾਲਿਆ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਪਹਾੜ: ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

(A) ਹਿਮਾਲਿਆ- ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਹਾੜੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੇਂਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਾਟੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਰੇਂਜਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਚੌੜਾਈ 250 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਰੇਂਜ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਰੇਂਜਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਉਚਾਈ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹਨ:

1. ਮਹਾਨ ਹਿਮਾਲਿਆ,
2. ਮੱਧ ਹਿਮਾਲਿਆ ਅਤੇ
3. ਬਾਹਰੀ ਹਿਮਾਲਿਆ.

1. ਮਹਾਨ ਹਿਮਾਲਿਆ। ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ, ਮਹਾਨ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਫਿਰ ਮਹਾਨ ਹਿਮਾਲਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਹਿਮਾਲਿਆ ਲਾਹੌਲ-ਸਪੀਤੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗੜਾ ਦੇ ਥਿਸਟ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੂ ਘਾਟੀ ਅਤੇ ਰੋਹਤਾਂਗ ਪਾਸ ਇਹਨਾਂ ਰੇਂਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਰੇਂਜ 5851 ਮੀਟਰ ਤੋਂ 6781 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢੱਕੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

2. ਮੱਧ ਹਿਮਾਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜੀ ਪਹਾੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੇਂਜ ਰੋਹਤਾਂਗ ਦੱਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਚੰਬਾ ਅਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ, ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਜੇਹਲਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 923 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੱਕ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਧੋਲਾਧਾਰ ਦੇ ਪਹਾੜ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(B) ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਪਹਾੜ- ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਪਹਾੜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਰਬਰ ਅਤੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਰੇਂਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਰੇਂਜਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਂਘਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

ਖੈਬਰ ਦੱਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਤਲ ਤੋਂ 1100 ਮੀਟਰ ਉੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਬੁਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪੁਆਇੰਟ ਰਿਹਾ। ਖੈਬਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਰੱਮ, ਤੇਚੀ, ਗੋਮਲ ਅਤੇ ਬੇਲਾਨ ਪਾਸ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੱਰੇ ਖੈਬਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹਨ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਬੇਲਾਨ ਦੱਰਾ ਸੁਲੇਮਾਨ ਪਰਬਤ ਲੜੀ ਦੇ ਦੱਖਣ ਸਿਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਕਿਰਬਰ ਪਰਬਤ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੇਲਾਨ ਪਾਸ ਇੱਕ ਚੌੜਾ ਪਾਸ ਹੈ। ਇਹ ਕਵੇਟਾ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਇੱਕ ਮੰਚ ਵਰਗਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਨਾਟਕ ਖੇਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਸਿੰਧ ਨਦੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਯਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਹ ਮੈਦਾਨ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਜਾਊ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(A) ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦੋ ਖੇਤਰ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: ਪੂਰਬੀ ਮੈਦਾਨੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਮੈਦਾਨ। ਯਮੁਨਾ ਅਤੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀ ਮੈਦਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਪਜਾਊ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਸੰਘਣੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਮੈਦਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਬੀ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਹ ਘੱਟ ਉਪਜਾਊ ਹਨ।

(B) ਪੰਜ ਦੁਆਬਾ। 'ਦੁਆਬਾ' ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਦੋ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਦੋ ਨਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦੁਆਬਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਦੁਆਬੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਦੇ ਦੁਆਬਾ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਹੱਦਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ। ਹਰ ਦੁਆਬਾ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਆਬਾ ਦਾ ਨਾਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨਾਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮੈਦਾਨ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਦੁਆਬਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

1. ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੁਆਬਾ ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਜੇਹਲਮ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੁਆਬਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਉਪਜਾਊ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਹਲਮ ਅਤੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਇਸ ਦੁਆਬਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ।
2. ਰਚਨਾ ਦੁਆਬਾ। ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਚਨਾਬ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਕਾਫ਼ੀ ਉਪਜਾਊ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਆਬਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਸਬੇ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ ਹਨ।
3. ਬਿਸਤ-ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬਾ। ਇਸ ਦੁਆਬਾ ਵਿੱਚ ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਉਪਜਾਊ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਇਸ ਦੁਆਬਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ। ਇਹ ਦੁਆਬਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਵੀ ਦੁਆਬਾ ਜਾਂ ਬਿਸਤ-ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
4. ਬਾਰੀ ਦੁਆਬਾ। ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਰੀ ਦੁਆਬਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਜਾਊ ਖੇਤਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਝੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ, ਇਸ ਦੁਆਬਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

5. ਚਜ ਦੁਆਬ। ਚਨਾਬ ਅਤੇ ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਚਾਜ ਦੁਆਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਆਬ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਗੁਜਰਾਤ, ਭੇੜਾ ਅਤੇ ਸਾਹਪੁਰ ਹਨ।

(C) ਮਾਲਵਾ ਅਤੇ ਬਾਂਗਰ। ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਯਮੁਨਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਚੌੜਾ ਮੈਦਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮਾਲਵਾ ਅਤੇ ਬਾਂਗਰ।

1. ਮਾਲਵਾ। ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਮਾਲਵਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਬਠਿੰਡਾ ਆਦਿ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਮਾਲਵੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਲਵਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਲਵਾ ਨਾਮਕ ਗਣਤੰਤਰ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।
2. ਬਾਂਗਰ ਜਾਂ ਹਰਿਆਣਾ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਘੱਗਰ ਨਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯਮੁਨਾ ਨਦੀ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੰਬਾਲਾ, ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ, ਪਾਣੀਪਤ, ਰੋਹਤਕ, ਕਰਨਾਲ, ਗੁੜਗਾਉਂ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਹਿਸਾਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਭੌਤਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

ਭੂਗੋਲਿਕ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ: ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨੀ।

ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ

ਇਹ ਖੇਤਰ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਚੌੜਾਈ ਲਗਭਗ 6 ਤੋਂ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਚਾਈ ਸਮੁੰਦਰ ਤਲ ਤੋਂ 400 ਅਤੇ 700 ਮੀਟਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ, ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਗਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਇਹ ਸਭ ਦਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹਿਤ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਰੇਂਜ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਨਦੀ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਇੰਡੋ-ਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਪਾਸਕੋ-ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬੇਸਿਨ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਰੇਂਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਣੀ ਇਕ ਨਿਰੰਤਰ ਝੀਲ ਜਾਂ ਅੱਗੇ-ਡੂੰਘੀ ਸੀ।

ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਨੀਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹਿਮਾਲਿਆ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਖੇਤਰ ਰੇਪੜ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੰਧ ਵਾਂਗ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਿਰਸਾ ਅਤੇ ਉਨਾ ਘਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਦਾਨੀ

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਮਹਾਨ ਇੰਡੋ-ਗੰਗਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੀ ਉਚਾਈ ਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਸਿੰਕਲਿਨਲ ਬੇਸਿਨ ਹੈ। ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਡੂੰਘਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਟੈਥੀਅਨ ਤਲਫਟ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਧੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਿਰ ਬਲਾਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਕੁਚਿਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਹਿੰਦ-ਗੰਗਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਰਾਰ ਵਾਲੀ ਘਾਟੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੈਦਾਨ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਨਦੀਆਂ ਨੇ ਮੈਦਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਸਮੁੰਦਰ ਤਲ ਤੋਂ 180 ਤੋਂ 300 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉੱਚਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਢਲਾਨ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਲ ਤੋਂ 230 ਤੋਂ 270 ਮੀਟਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤਲ ਤੋਂ 230 ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਢਲਾਣ ਹੈ। ਗਰੇਡੀਐਂਟ ਪੱਛਮ ਨਾਲੋਂ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਮਕੈਨੀਕਲ ਮੌਸਮ ਦੇ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਏਜੰਟਾਂ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੰਮ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਪਾਸੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਰੇਂਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟ੍ਰੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਪਰੀਤ ਦਿੱਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਉਪਜਾਊ ਮੈਦਾਨ ਹੈ। ਬਿਆਸ, ਘੱਗਰ, ਸਿੰਧ, ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ ਪੂਰੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਵਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਪ-ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਪਕ ਨਹਿਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਅਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਰਾਜ ਦਾ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਖੇਤਰ ਅਰਧ-ਸੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਰਗਾ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਡਿੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੱਟੀ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੰਜ ਅਤੇ ਆਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਧਰਤੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਧਰਤ ਤੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵੀ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪਾਣੀਪਤ ਅਤੇ ਤਰਾਇਨ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਲੜਾਈਆਂ ਵੀ ਇਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

1) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
ੳ) ਪੰਜ ਅਤੇ ਆਬ।

2) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ?
ੳ) ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ।

3) ਰਿਗਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ?
ੳ) ਸਪਤਸਿੰਧੂ।

4) ਪੁਰਾਣ ਕਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ?
ੳ) ਪੰਚਨੰਦ।

5) ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੀ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ?
ੳ) ਪੈਂਟਾਪੋਟਾਮੀਆ।

6) ਮੱਧਕਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
ੳ) ਲਾਹੌਰ ਸੂਬਾ।

7) ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
ੳ) ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ।

8) ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?
ੳ) ਪੰਜਾਬ।

9) ਪੰਜਾਬ ਹਿਮਾਲਾ ਦੇ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਹੈ?
ੳ) ਹਿਮਾਲਾ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ।

10) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਪਰਬਤ ਹੈ?
ੳ) ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ।

11) ਸੁਲੇਮਾਨ ਪਰਬਤ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਦੌਰੇ ਹਨ?
ੳ) ਖੈਬਰ, ਬੋਲਾਨ, ਟੋਚੀ ਅਤੇ ਗੋਮਲ।

12) ਅਰਧ ਪਹਾੜੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਖੇਤਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਕਾਂਗੜਾ, ਅੰਬਾਲਾ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਆਦਿ।

13) ਤਰਾਈ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਸਿਵਾਲਿਕ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨੀ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ।

14) ਪੰਜ ਦੁਆਬਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ?

ੳ) 1) ਬਿਸਤ ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬ 2) ਬਾਰੀ ਦੁਆਬ 3) ਰਚਨਾ ਦੁਆਬ 4) ਚੱਜ ਦੁਆਬ 5) ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੁਆਬ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ

- ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਅਰਥ: ਪੰਜ ਆਬ
- ਪੰਜ ਆਬ ਦਾ ਅਰਥ: ਪੰਜ ਦਰਿਆ

ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਮ

- 1) ਰਿਗਵੈਦਿਕ ਕਾਲ: ਸਪਤਸਿੰਧੂ
- 2) ਪੁਰਾਣ ਕਾਲ: ਪੰਚਨੰਦ
- 3) ਮੱਧਕਾਲ: ਲਾਹੌਰ ਸੂਬਾ
- 4) ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਸਮੇਂ: ਪੈਂਟਾਪੋਟਾਮੀਆ

- ਟੱਕ ਦੇਸ਼ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ: ਪੰਜਾਬ

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

15) ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਮਲੇ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੀਤੇ?

ੳ) ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਦੱਰਿਆਂ ਤੋਂ ।

16) ਪੰਜ ਅਤੇ ਆਬ ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹਨ?

ੳ) ਫਾਰਸੀ ।

17) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ।

18) ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ?

ੳ) ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ, ਜੇਹਲਮ, ਚਨਾਬ ।

19) ਟੱਕ/ਟੱਕੀ ਦੇਸ਼ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ?

ੳ) ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ।

20) ਪੰਜਾਬ ਕਿੰਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ੳ) ਹਿਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ।

21) ਅਰਧ ਪਹਾੜੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਭਾਗ ।

22) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ ।

23) ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ੳ) ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਅਸਾਮ ਤੱਕ ।

24) ਹਿਮਾਲਾ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ਦੱਸੋ?

ੳ) ਲੰਬਾਈ 2400 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ 240 ਤੋਂ 320 ਤੱਕ ।

25) ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ੳ) ਉੱਚ ਹਿਮਾਲਾ, ਮੱਧ ਹਿਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹੜੀਆਂ ।

26) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ।

27) ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ?

ੳ) 1) ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ?

2) ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

3) ਵਰਖਾ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੈ ।

4) ਉਪਜਾਊ ਮਿੱਟੀ ਮੈਦਾਨੀ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ

- ਜਿਆਦਾਤਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲੇ: ਦੱਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ
- ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦੱਰੇ: ਖੈਬਰ, ਟੋਚੀ, ਗੋਮਲ, ਬੋਲਾਨ, ਕੁਰਮ
- ਪੰਜ ਦਰਿਆ: ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ, ਜੇਹਲਮ, ਚਨਾਬ
- ਅਰਧ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ: ਮੈਦਾਨੀ ਭਾਗ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਖੇਤਰ ।
- ਤਰਾਈ ਪ੍ਰਦੇਸ਼: ਅਰਧ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ ।
- ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ: ਹਿਮਾਲਾ
- ਹਿਮਾਲਾ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ: ਪੰਜਾਬ

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

28) ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਉਚਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ?

ੳ) 6000 ਫੁੱਟ।

29) ਮੁੱਖ ਦੱਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ?

ੳ) ਖੈਬਰ, ਬੋਲਾਨ, ਕੁਰਮ, ਟੋਚੀ, ਗੋਮਲ।

30) ਤਰਾਈ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ੳ) ਅਰਥ ਪਹਾੜੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼।

31) ਅਰਥ ਪਹਾੜੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

ੳ) ਸਿਵਾਲਿਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਦਾਨੀ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਹਿੱਸਾ।

32) ਤਰਾਈ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

ੳ) ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਕਾਂਗੜਾ, ਅੰਬਾਲਾ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਸਿਆਲਕੋਟ।

33) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਿਆਦਾਤਰ ਭਾਗ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਮੈਦਾਨੀ ਅਤੇ ਉਪਜਾਊ।

34) ਸਿੰਧ ਜਮਨਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਮੈਦਾਨੀ ਭਾਗ।

35) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਕਿਹੜੇ ਸਨ?

ੳ) ਸਤਲੁਜ, ਰਾਵੀ, ਬਿਆਸ, ਚਨਾਬ, ਜਿਹਲਮ ਆਦਿ।

36) ਦੁਆਬ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਹਿੱਸਾ।

37) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਦੁਆਬ ਹਨ?

ੳ) ਪੰਜ ਦੁਆਬ।

38) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀਆਂ ਦੁਆਬਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?

- ੳ) 1) ਬਿਸਤ ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬ
2) ਬਾਰੀ ਦੁਆਬ
3) ਰਚਨਾ ਦੁਆਬ
4) ਚੱਜ ਦੁਆਬ
5) ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੁਆਬ।

39) ਬਿਸਤ ਦੁਆਬ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਹਿੱਸਾ।

40) ਬਿਸਤ ਦੁਆਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਇਲਾਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ

- ਹਿਮਾਲਾ ਦੇ ਭਾਗ: ਉੱਚ ਹਿਮਾਲਾ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਸਿਵਾਲਿਕ
- ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ: ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ
- ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ: ਪੰਜਾਬ
- ਸੁਲੇਮਾਨ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਉਚਾਈ: 6000 ਫੁੱਟ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ

- ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਦੁਆਬ: ਪੰਜ
- ਦੁਆਬਾਂ ਦੇ ਨਾਮ: ਬਿਸਤ ਜਲੰਧਰ, ਬਾਰੀ ਦੁਆਬ, ਰਚਨਾ ਦੁਆਬ, ਚੱਜ ਦੁਆਬ, ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੁਆਬ
- ਮਾਝੇ ਦੇ ਵਾਸੀ: ਮਝੈਲ
- ਬਾਂਗਰ ਦੇ ਇਲਾਕਾ: ਹਰਿਆਣਾ

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[HISTORY OF INDIA]

1. ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ (ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ):

ਉਤਪਤੀ, ਮਿਤੀ, ਹੱਦ, ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਕਾਰਨ

1. The Harappan Civilization: Origin, Date, Extent, Main features and the causes of the decline.

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸਿਰਫ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਹੀ ਅਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਦੇ ਸਨ। 1921 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਮ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹੜੱਪਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। 1922 ਵਿਚ ਪੁਰਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਰਾਖਲ ਦਾਸ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਲਰਕਾਨਾ ਵਿਚ ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ ਸਥਾਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਹੜੱਪਾ ਲੋਕ ਸਿੰਧ ਨਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਲੋਕ ਜਿਆਦਾਤਰ ਕਾਂਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕਾਂਸੀਯ ਯੁਗੀਨ ਪਿਆ। ਇੱਥੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ, ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਆਦਿ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੇ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ 12,99,600 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਭਿਅਤਾ 2250 ਤੋਂ 1750 ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਰਹੀ।

ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਗਰ ਯੋਜਨਾ ਉਚਕੋਟੀ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੀ। ਗਲੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਸਰਵਜਨਕ ਇਸਨਾਨ ਘਰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਸਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਭਵਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਘਰ ਵੀ 2 ਮੰਜਲੇ ਅਤੇ ਹਵਾਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗਲੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਸਨ-

- ਹੜੱਪਾ ਕਾਰਨ ਨਗਰ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ।
- ਭੂਚਾਲਾਂ ਨੇ ਨਗਰਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।
- ਨਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਦਲ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ।
- ਅਕਾਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

1) ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕਿਸਨੂੰ ਅਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ।

2) ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਰਵੇਅਰ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ।

ਉੱਤਰ- ਜਨਰਲ ਅਲੈਗਜੈਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ।

3) ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਕਿੰਨੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਲਗਪਗ 5000 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ।

4) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ, ਤਾਮਰ ਯੁੱਗ, ਸਿੰਧ ਸਰਸਵਤੀ ਸੱਭਿਅਤਾ, ਕਾਂਸੀਯ ਯੁਗੀਨ ਜਾਂ ਕਾਂਸੀ ਯੁਗ ਸੱਭਿਅਤਾ

4) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਕਿਉਂ ਪਿਆ?

ਉੱਤਰ- ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਸਿੰਧੂ ਨਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ।

5) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਿਹਰਾ ਕਿਸਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਦਇਆ ਰਾਮ ਸਾਹਨੀ ਨੂੰ।

6) ਦਇਆ ਰਾਮ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਕਿਸ ਸਥਾਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ?

ਉੱਤਰ- ਹੜੱਪਾ ਸਥਾਨ ਦੀ।

7) ਦਇਆ ਰਾਮ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸ ਸਾਲ ਕੀਤੀ?

ਉੱਤਰ- 1921 ਵਿਚ।

8) ਦਇਆ ਰਾਮ ਸਾਹਨੀ ਕੌਣ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਅਫਸਰ।

9) ਰਾਖਲ ਦਾਸ ਬੈਨਰਜੀ ਕੌਣ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਅਫਸਰ।

10) ਰਾਖਲ ਦਾਸ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਕਿਸ ਸਥਾਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ?

ਉੱਤਰ- ਮੋਹਨਜੋਦਾਰੋ ਸਥਾਨ ਦੀ।

11) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਕਾਂਸੀਯ ਯੁਗੀਨ ਸੱਭਿਅਤਾ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਜਿਆਦਾ ਕਾਂਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ।

12) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਧਾਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਤਾਂਬਾ ਅਤੇ ਕਾਂਸਾ।

13) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਧਾਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਲੋਹੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

14) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਜਾਂ ਸਿੰਧੂ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਕਿੰਨਾ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- 12,99,600 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ।

15) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਅਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਜਾਂ ਤਿਕੋਣ ਜਿਹਾ।

16) ਹੜੱਪਾ ਅਤੇ ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

17) ਹੜੱਪਾ ਅਤੇ ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ ਅੱਜਕੱਲ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਥਾਨ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਨ।

18) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸਥਾਨ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਨ?

ਉੱਤਰ- ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ, ਹੜੱਪਾ, ਚੋਹਨਦੜੋ, ਆਮਰੀ ਅਲੀ ਮੁਰਾਦ, ਡਾਬਰ ਕੋਟ, ਸ਼ਾਹੀ ਟੰਪ, ਸੁਤਕਾਰੀਣ ਦੋਰਪਿੰਡੀ ਵਾਹੀ, ਕੋਟ ਡਿਜੀ, ਜਲੀਲਪੁਰ, ਗੁਮਲਾ ਆਦਿ।

19) ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ- ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ(ਰੋਪੜ), ਉਚਾ ਪਿੰਡ(ਜਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ) ਅਤੇ ਸੰਘੋਲ(ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਚ।

20) ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੜੱਪਾ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸਥਾਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ?

ਉੱਤਰ- ਬਨਵਾਲੀ(ਹਿਸਾਰ), ਮੀਤਾਥਲ(ਸਿਰਸਾ)।

21) ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ- ਕਾਲੀ ਬੰਗਾ, ਭਰਤਪੁਰ।

22) ਯੂਪੀ ਵਿਚ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ- ਅੰਬਾਖੇੜੀ (ਸਹਾਰਨਪੁਰ), ਆਲਮਗੀਰਪੁਰ(ਮੇਰਠ)।

23) ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸਥਾਨ ਮਿਲੇ ਹਨ?

ਉੱਤਰ-ਰੰਗਪੁਰ, ਰੋਜੜੀ, ਡੋਲਬੀਰਾ, ਲੋਥਲ, ਸੋਮਨਾਥ, ਭਗਤਰਾਵ(ਕਠਿਆਵਾੜ)।

24) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਕਾਲ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ- 2250 ਤੋਂ 1750 ਤੱਕ। (ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਤਭੇਦ ਹਨ, ਪਰ 2250 ਤੋਂ 1750 ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ)

25) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਹਮਉਮਰ ਜਾਂ ਸਮਕਾਲੀ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ- ਮਿਸਰ, ਮੈਸੋਪੋਟਾਮੀਆਂ, ਸੁਮੇਰ, ਬੇਬੀਲੋਨ ਆਦਿ।

26) ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਮੁਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦਾ ਟਿੱਲਾ।

27) ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ ਦਾ ਅਰਥ "ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦਾ ਟਿੱਲਾ" ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਸਿੰਧੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

28) ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ ਨਗਰ ਦਾ ਅਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਵਰਗ ਅਕਾਰ ਦਾ।

29) ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ- 2.75 ਤੋਂ 3.66 ਮੀਟਰ ਚੌੜੀਆਂ ਸਨ।

30) ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਗਲੀਆਂ ਪੂਰਵ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੱਟਦੀਆਂ ਸਨ।

31) ਮੋਹਨਜੋਦਾੜੋ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦਾ ਅਕਾਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਕਿਉਂ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਤਾਂ ਜੋ ਹਵਾ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇ।

32) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਮਕਾਨ ਕਿੰਨੇ ਮੰਜਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਬਿਨਾਂ ਮੰਜਲ ਤੋਂ, ਇੱਕ ਮੰਜਲੇ ਅਤੇ ਦੋ ਮੰਜਲੇ।

33) ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਮਕਾਨ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ, ਚੂਨਾ, ਮਿੱਟੀ।

34) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਖੁੱਲੇ, ਹਵਾਦਾਰ, ਜਿਆਦਾਤਰ ਦੋ ਮੰਜਲੇ, ਖਿੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨਦਾਨਾਂ ਵਾਲੇ, ਛੱਤ ਦੇ ਜਾਣ ਲਈ ਪੌੜੀਆਂ ਵਾਲੇ।

35) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕ ਸਫਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੂੜੇਦਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਨਾਲੀਆਂ ਸਨ।

36) ਹੜੱਪਾ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਰਾਜ ਭੋਜਨ ਹਾਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਚੌੜਾਈ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ- 200×150 ਮੀਟਰ।

37) ਹੜੱਪਾ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਚੌੜਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- 230×78 ਮੀਟਰ।

38) ਹੜੱਪਾ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਚੌੜਾਈ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ- 20×20 ਮੀਟਰ।

39) ਹੜੱਪਾ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਨਾਲੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

40) ਹੜੱਪਾ ਨਾਲੀਆਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ- ਡੂੰਘਾਈ ਇੱਕ ਤੋਂ 2 ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ 9 ਇੰਚ ਤੋਂ 1 ਫੁੱਟ ਤੱਕ

41) ਨਾਲੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਸੀਮੇਂਟ, ਚੂਨਾ, ਖਖੀਆ ਮਿੱਟੀ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

42) ਸਿੰਧੂ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ(ਉੱਚਕੋਟੀ ਦੀ) ਨਗਰ ਯੋਜਨਾ।

43) ਹੜੱਪਾ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਘਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ, ਚੌੜਾਈ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ- ਲੰਬਾਈ 55 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾਈ 33 ਮੀਟਰ।

44) ਹੜੱਪਾ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਘਰ ਦੇ ਤਲਾਬ ਦੀ ਕੀ ਅਕਾਰ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- 12 ਮੀਟਰ ਲੰਬਾ, 7 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਅਤੇ 2.43 ਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾ।

45) ਹੜੱਪਾ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- 13 ਫੁੱਟ ਤੋਂ 34 ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਚੌੜੀਆਂ ਸਨ।

46) ਹੜੱਪਾ ਸੜਕਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਕਟਦੀਆਂ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਚੌਰਾਹਿਆਂ (ਚਾਰ ਰਸਤੇ) ਤੇ।

47) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਸਾਫ ਸੁੱਥਰਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜੀਵਨ।

48) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕ ਕਿਹੜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਬੀਜਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਕਣਕ, ਚਾਵਲ, ਜੌਂ, ਖਜੂਰ, ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ।

49) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਮਸਾਲੇਦਾਰ, ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ।

1) ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਵਿਚ- ਰੋਟੀ, ਚਾਵਲ, ਦੁੱਧ, ਫਲ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਦਿ।

2) ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਵਿਚ- ਮਾਸ, ਮੱਛੀ ਆਦਿ।

50) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਸੂਤੀ ਤੇ ਊਨੀ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ।

51) ਹੜੱਪਾ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਧੋਤੀ ਕੁੜਤਾ, ਮੋਢੇ ਤੇ ਪਰਨਾ ਜਾਂ ਕੱਪੜਾ।

52) ਹੜੱਪਾ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਕੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਫੁੱਲਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ।

53) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ, ਹਾਥੀ ਦੰਦ, ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ।

54) ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲਈ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕੀ ਵਰਤਦੀਆਂ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਸੁਰਖੀ, ਬਿੰਦੀ, ਪਾਊਡਰ ਆਦਿ।

55) ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਕਿਸ ਧਾਤ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਕਾਂਸੇ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

56) ਹੜੱਪਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਕੀ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣਾ, ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨਾ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਪਾਲਣਾ, ਸਤਰੰਜ ਖੇਡਣਾ, ਨਾਚ ਗਾਣੇ, ਆਦਿ।

57) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਜਲਾ ਕੇ, ਦੱਬ ਕੇ, ਖੁੱਲੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ ਰੱਖ ਕੇ।

1) ਜਲਾ ਕੇ- ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਜਲਾ ਕੇ ਰਾਖ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

2) ਦੱਬ ਕੇ- ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

3) ਖੁੱਲੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ- ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਜਰ ਧਰਤੀ ਹੇਠ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

58) ਕੀ ਹੜੱਪਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਹਾਂ, ਉਹ ਲੋਕ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਸਨ।

59) ਹੜੱਪਾ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਅੱਖਰ ਜਾਂ ਚਿੱਤਰ ਹਨ?

ਉੱਤਰ- 250 ਤੋਂ 400 ਤੱਕ ਚਿੱਤਰ ਹਨ।

60) ਹੜੱਪਾ ਲਿੱਪੀ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਸੱਜੇ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਵੱਲ।

61) ਕੀ ਹੜੱਪਾ ਲਿੱਪੀ ਪੜੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਨਹੀਂ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜੀ ਨਹੀਂ ਗਈ।

62) ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਹੜੱਪਾ ਲਿੱਪੀ ਨੂੰ ਪੜ ਲਿਆ ਹੈ।

ਉੱਤਰ- ਸ਼੍ਰੀ ਵੀ.ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਉ (9 ਮਾਰਚ 1969)

63) ਹੜੱਪਾ ਲੋਕ ਕਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਯੌਨੀ, ਅੱਗ, ਪਾਣੀ ਸੂਰਜ, ਸੱਪ, ਮਾਤ ਦੇਵੀ ਦੀ, ਸ਼ਿਵ ਦੀ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ, ਕੁਦਰਤ ਜਾਂ ਬਨਸਪਤੀ(ਪਿੱਪਲ, ਨਿੰਮ ਆਦਿ)।

64) ਹੜੱਪਈ ਲੋਕ ਕਿਸ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ।

65) ਸਿੰਧੂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ ਕੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਖੇਤੀ, ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣਾ, ਵਪਾਰ।

66) ਸਿੰਧੂ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਕਣਕ, ਚਾਵਲ, ਜੌਂ, ਕਪਾਹ, ਰਾਈ, ਸਰੋਂ, ਮਟਰ ਆਦਿ।

67) ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕੀ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਸਿੰਧੂ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ।

68) ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਦ ਕਿਸ ਧਾਤ ਦੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ- ਲੱਕੜ ਅਤੇ ਕਾਂਸੇ ਦੇ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

PUNJAB LECTURER CADRE EXAM

[POLITICAL SCIENCE]

ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰ

1. INDIAN CONSTITUTION AND PREAMBLE

1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Features of Constitution)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ?
ਉ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ।
- 2) ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਸ ਨੇ ਬਣਾਇਆ?
ਉ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ।
- 3) ਸੰਵਿਧਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?
ਉ) 26 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਨੂੰ।
- 4) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ?
ਉ) ਲਿਖਤੀ ਅਤੇ ਕਠੋਰ।
- 5) ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ?
ਉ) 2 ਸਾਲ, 11 ਮਹੀਨੇ, 18 ਦਿਨ।
- 6) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਅਨੁਛੇਦ ਦਰਜ ਹਨ?
ਉ) 395 ਅਨੁਛੇਦ।
- 7) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗ ਹਨ?
ਉ) 22 ਭਾਗ।
- 8) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਅਨੁਸੂਚੀਆਂ ਦਰਜ ਹਨ?
ਉ) 12 ਅਨੁਸੂਚੀਆਂ।
- 9) ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ਉ) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ।
- 10) 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਕੀ ਬਣ ਗਿਆ?
ਉ) ਸੰਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂਤਾਸ਼ਾਲੀ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ, ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਗਣਰਾਜ।

Best Notes
for
Your Bright Future

Hi-Tech Punjab
No.1 Notes Provider

Master Cadre Notes
Punjabi || History || Civics

Contact us:
www.hitechpunjab.com
www.facebook.com/hitechpunjab
www.facebook.com/hitechonlinecoaching

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 11) ਭਾਰਤ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- 12) ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਕਥਨ ਸੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 13) ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੁਖੀ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ।
- 14) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?
ੳ) ਅਨੇਕਾਂ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ।
- 15) ਸੁਪਰੀਮ ਲਾਅ ਆਫ ਦ ਲੈਂਡ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ।
- 16) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਵ ਉੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ।
- 17) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ?
ੳ) 22 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।
- 18) ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
ੳ) ਹਿੰਦੀ।
- 19) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸ ਅਨੁਛੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਛੂਤ ਛਾਤ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?
ੳ) ਅਨੁਛੇਦ 17 ਅਨੁਸਾਰ।
- 20) ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਸਦਨੀ ਮੰਡਲ ਹੈ?
ੳ) ਦੋ ਸਦਨੀ।
- 21) ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿੰਨੇ ਹਨ?
ੳ) 6 ਅਧਿਕਾਰ।
- 22) ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 6 ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?
ੳ) ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਹਨ—
1) ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।
2) ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।
3) ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।
4) ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਅਧਿਕਾਰ।
5) ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ।
6) ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।
- 23) ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤੱਵ 11 ਕਿਸ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ?
ੳ) 86ਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 24) 86ਵੀਂ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤੱਵ ਕਿੰਨੇ ਸਨ?
ੳ) 10 ਕਰਤੱਵ।
- 25) ਮੌਲਿਕ ਕਰਤੱਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵੇਰਵਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਭਾਗ-4-ਏ ਵਿੱਚ।
- 26) ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ?
ੳ) ਭਾਗ-3 ਵਿੱਚ।
- 27) ਮੌਲਿਕਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਅਨੁਛੇਦ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਹਨ?
ੳ) 12 ਤੋਂ 35 ਅਧੀਨ।
- 28) ਦਲ ਬਦਲੀ ਤੇ ਰੋਕ ਕਿਸ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ?
ੳ) 52ਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ।
- 29) 2003 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿੰਨਵੀਂ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਦਲ ਬਦਲੀ ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ?
ੳ) 91ਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ।
- 30) ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਦੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ।
- 31) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਅਨੁਛੇਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
ੳ) 36 ਤੋਂ 51 ਤੱਕ।
- 32) ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਸੇ ਅਨੁਛੇਦ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਘ ਸ਼ਬਦ ਦਾ।
- 33) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਘਾਤਮਕ।
- 34) ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਕਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ। ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- 35) ਨਿਆਂਪਾਲਿਕ ਪੁਨਰ ਨਿਰੀਖਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- 36) ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ?
ੳ) ਇਕਹਿਰੀ (ਇਕ ਤਰਾਂ ਦੀ)।
- 37) ਕੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ?
ੳ) ਭਾਰਤ ਦੇ।
- 38) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕਿਹੜੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ?
ੳ) ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 39) ਕੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕ ਰਾਜ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ?
ੳ) ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ।
- 40) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੋਟ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ?
ੳ) 21 ਸਾਲ ਦਾ।
- 41) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ 61ਵੀਂ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ?
ੳ) 18 ਸਾਲ।
- 42) ਕੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 43) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਚੱਲਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ।
- 44) ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ ਕਦੋਂ ਹੋਈ?
ੳ) 9 ਦਸੰਬਰ, 1946 ਵਿੱਚ।
- 45) ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ?
ੳ) 26 ਜਨਵਰੀ, 1949 ਨੂੰ।
- 46) ਸੰਵਿਧਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ?
ੳ) 26 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਨੂੰ।
- 47) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਜੀਵੰਤ ਸੰਵਿਧਾਨ।
- 48) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕਦੋਂ ਕੀਤੇ?
ੳ) 26 ਨਵੰਬਰ, 1949 ਨੂੰ।
- 49) ਜੀਵੰਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਜਿਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ।
- 50) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ?
ੳ) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ।
- 51) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ?
ੳ) 1922 ਨੂੰ।
- 52) ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ?
ੳ) 1935 ਵਿੱਚ।
- 53) ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ?
ੳ) 1940 ਵਿੱਚ।

Best Notes 4 Your Bright Career

Hi-Tech Punjab

No.1 Notes Provider

Master Cadre Notes
Punjabi || History || Civics

Contact us:

www.hitechpunjab.com

www.facebook.com/hitechpunjab

www.facebook.com/hitechonlinecoaching

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

54) ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ?

ਉ) 389 ਮੈਂਬਰ।

55) ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੈਬਨਿਟ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ?

ਉ) 15 ਮਾਰਚ, 1946 ਵਿੱਚ।

56) ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?

ਉ) ਭਾਰਤ, ਅਮਰੀਕਾ, ਸਵਿੱਟਜਰਲੈਂਡ, ਚੀਨ, ਫਰਾਂਸ, ਜਪਾਨ ਆਦਿ।

57) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਲਈ ਗਈ?

ਉ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਦੀ-

1) ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ।

2) ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ।

3) ਆਇਰਲੈਂਡ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ।

4) ਕਨੇਡਾ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ।

5) ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ।

6) ਜਰਮਨੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ।

7) ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ।

8) 1935 ਦਾ ਐਕਟ।

Hi-Tech Punjab

No.1 Notes Provider

Master Cadre Notes

Punjabi || History || Civics

PSTET-I & PSTET-II

PRINCIPAL, HEAD, BPEO

58) 26 ਜਨਵਰੀ 1950 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ?

ਉ) ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 26 ਜਨਵਰੀ, 1930 ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

59) ਅਨੁਛੇਦ 356 ਅਤੇ 360 ਵਿੱਚ ਕੀ ਦਰਜ ਹੈ?

ਉ) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ।

60) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਅਨੁਸੂਚੀਆਂ ਹਨ?

ਉ) 12 ਅਨੁਸੂਚੀਆਂ।

61) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 21 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 18 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ?

ਉ) 61ਵੀਂ ਸੋਧ।

62) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਲ ਬਦਲੀ ਸੰਬੰਧੀ 52ਵੀਂ ਸੋਧ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ?

ਉ) 1985 ਵਿੱਚ।

63) ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?

ਉ) ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ।

64) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਸੰਬੰਧੀ ਵੇਰਵਾ ਕਿਸ ਅਨੁਛੇਦ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ?

ਉ) ਅਨੁਛੇਦ 368 ਵਿੱਚ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

1. INDIAN CONSTITUTION AND PREAMBLE

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ (PREAMBLE)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਜਿਸ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ।
- 2) ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ, ਅਖੰਡਤਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕਿਸ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?
ੳ) 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ।
- 3) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਥੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼, ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀਆਂ ਤੋਂ।
- 4) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਤੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਦਾ-
  - 1) ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।
  - 2) ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ।
  - 3) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਟੀਚੇ।
- 5) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਕਿਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ੳ) We, THE PEOPLE OF INDIA, having solemnly resolved to constitute India into a SOVEREIGN SOCIALIST SECULAR DEMOCRATIC REPUBLIC and to secure to all its citizens JUSTICE, social, economic and political; LIBERTY of thought, expression, belief, faith and worship; EQUALITY of status and of opportunity; and to promote among them al.....
- 6) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿੰਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਆਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ-
  - 1) ਨਿਆਂ
  - 2) ਸੁਤੰਤਰਤਾ।
  - 3) ਬਰਾਬਰੀ।
  - 4) ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਦਿ
- 7) ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 8) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ?
ੳ) ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ।
- 9) ਕੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 10) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ, ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 11) ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੌਣ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਨਾਗਰਿਕ।
- 12) ਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 13) ਭਾਰਤ ਦੀ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਤੋਂ।
- 14) ਕੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਗਣਤੰਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 15) ਭਾਰਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਣਰਾਜ ਹੈ?
ੳ) ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂਤਾਸ਼ਾਲੀ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤ, ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਗਣਰਾਜ ਹੈ।
- 16) ਕੀ ਭਾਰਤ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾਸ਼ਾਲੀ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 17) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?
ੳ) ਗਣਰਾਜ।
- 18) ਗਣਰਾਜ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
ੳ) ਜਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਜਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ।
- 19) ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਸਵਰਾਜ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਹਨ-
1) ਭਾਰਤ।
2) ਸਵਿੱਟਜਰਲੈਂਡ।
3) ਅਮਰੀਕਾ।
- 20) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪਦਵੀ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) 5 ਸਾਲ।
- 21) ਕੋਈ ਦੋ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ, ਜੋ ਗਣਰਾਜ ਨਾ ਹੋਣ?
ੳ) ਜਪਾਨ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ।
- 22) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿੱਥੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?
ੳ) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ।
- 23) ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਜਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
ੳ) ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ।
- 24) ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕ ਸਾਸ਼ਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਆਪਣੇ ਮਨਪਸੰਦ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 25) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ?
ੳ) 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ।
- 26) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ?
ੳ) 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ।
- 27) ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿਸ ਅਨੁਛੇਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?
ੳ) ਅਨੁਛੇਦ 39-ਏ ਵਿੱਚ।
- 28) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਮੂਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸ ਵਿੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ।
- 29) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ?
ੳ) 22 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ।
- 30) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਅਖੰਡਤਾ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ?
ੳ) 42ਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ।
- 31) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?
ੳ) ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇਣਾ।
- 32) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਨਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?
ੳ) ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਿਆਂ ਦਾ।
- 33) ਕੀ ਭਾਰਤ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 34) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਨਮ ਪੱਤਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ?
ੳ) ਕੇ.ਐਮ. ਮੁੰਸ਼ੀ ਨੇ।
- 35) ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਗਣਰਾਜ ਹੈ। ਕੀ ਗਣਰਾਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਪੈਤ੍ਰਿਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਨਹੀਂ।
- 36) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?
ੳ) ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ।
- 37) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ?
ੳ) 20 ਸੂਤਰੀ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ।
- 38) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਕਿਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ੳ) 'ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਹਾਂ.....' ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

4. Federalism in India, Centre-State Relations

4. ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਵਾਦ: ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸੰਬੰਧ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਸੰਘਾਤਮਕ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਿਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ।
- 2) ਕੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਨਹੀਂ।
- 3) ਸੰਘਾਤਮਕ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ?
ੳ) ਦੋਹਰੀ ਸਰਕਾਰ।
- 4) ਸੰਘਵਾਦ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) Federalism.
- 5) Federalism ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ?
ੳ) ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ।
- 6) Federalism ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ?
ੳ) Foedus ਤੋਂ।
- 7) Foedus ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਧੀ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਾ।
- 8) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਘਾਤਮਕ ਸਰਕਾਰ।
- 9) ਚਾਰ ਸੰਘਾਤਮਕ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਭਾਰਤ, ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਕਨੇਡਾ।
- 10) ਸੰਘਾਤਮਕ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਸਹੀ।
- 11) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਨ?
ੳ) ਦੋ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ।
- 12) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?
ੳ) 1) ਸੰਘ ਸਰਕਾਰ।
2) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ।
- 13) ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ?
ੳ) ਹਾਂ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 14) ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੰਘਾਤਮਕ ਜਾਂ ਸੰਘਵਾਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?
ੳ) ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੰਘਵਾਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- 15) ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਨੁਛੇਦ-1 ਅਧੀਨ ਕੀ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?
ੳ) ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਸਟੇਟਸ। (ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ)
- 16) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
ੳ) ਤਿੰਨ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ।
- 17) ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
ੳ) ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ-
1) ਸੰਘ ਸੂਚੀ।
2) ਰਾਜ ਸੂਚੀ।
3) ਸਮਵਰਤੀ ਸੂਚੀ।
- 18) ਸੰਘ ਸੂਚੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?
ੳ) 97 ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ।
- 19) ਸੰਘ ਸੂਚੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?
ੳ) 66 ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ।
- 20) ਸੰਘ ਸੂਚੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੋਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?
ੳ) 47 ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ।
- 21) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਅਨੁਛੇਦ ਹਨ?
ੳ) 395 ਅਨੁਛੇਦ।
- 22) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਦਰਜ ਹਨ?
ੳ) 12 ਸੂਚੀਆਂ।
- 23) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗ ਹਨ?
ੳ) 22 ਭਾਗ।
- 24) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਵ ਉਚਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ।
- 25) ਸੰਘਾਤਮਕ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸਦਨ ਜਰੂਰੀ ਹਨ?
ੳ) ਦੋ ਸਦਨ।
- 26) ਸੰਘਾਤਮਕ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਸਦਨ ਜਰੂਰੀ ਹਨ?
ੳ) ਹੇਠਲਾ ਸਦਨ ਅਤੇ ਉਪਰਲਾ ਸਦਨ।
- 27) ਹੇਠਲਾ ਸਦਨ ਦਾ ਹੋਰ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ?
ੳ) ਲੋਕ ਸਭਾ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

28) ਉਪਰਲਾ ਸਦਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?

ੳ) ਰਾਜ ਸਭਾ।

29) ਹੇਠਲਾ ਸਦਨ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

30) ਉਪਰਲਾ ਸਦਨ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

31) ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸਦਨ ਹਨ?

ੳ) ਦੋ ਸਦਨ।

1) ਹੇਠਲਾ (ਲੋਕ ਸਭਾ)

2) ਉਪਰਲਾ (ਰਾਜ ਸਭਾ)

32) ਸਮਵਰਤੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਸਾਂਝੀ ਸੂਚੀ।

33) ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਕੇਂਦਰ ਦਾ।

34) ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੳਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਆਮ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ।

35) ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੳਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ?

ੳ) ਖਾਲਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ।

36) ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕਿਸ ਕੋਲ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?

ੳ) ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ।

37) ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?

ੳ) ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ।

38) ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੳਣ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਸੰਸਦ।

39) ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੳਣ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਸੰਸਦ।

40) ਦੋ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੀਜੇ ਰਾਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸ ਕੋਲ ਹੈ?

ੳ) ਸੰਸਦ ਕੋਲ।

41) ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਮ ਕੳਣ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਸੰਸਦ।

42) ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਕੳਣ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਸੰਸਦ।

Hi-Tech Punjab
No.1 Notes Provider

Master Cadre Notes
Punjabi || History || Civics

Contact us:

www.hitechpunjab.com

www.facebook.com/hitechpunjab

www.facebook.com/hitechonlinecoaching

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 43) ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਸਟਰਪਤੀ।
- 44) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਆਯੋਗ ਕਿੰਨੇ ਹਨ?
ੳ) ਇੱਕ।
- 45) ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕਿਸ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਕੇਂਦਰ ਦਾ।
- 46) CAG ਨਿਯੰਤਰਕ ਮਹਾਂਲੇਖਾ ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਕਿਸ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਕੇਂਦਰ ਅਧੀਨ।
- 47) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ CAG ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ?
ੳ) ਇੱਕ।
- 48) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਘਾਤਮਕ।
- 49) ਸੰਕਟ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕਿਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਇਕਾਤਮਕ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ।
- 50) ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਸਟਰਪਤੀ।
- 51) ਕੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?
ੳ) ਨਹੀਂ।
- 52) ਕੀ ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਨਹੀਂ।
- 53) ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਕਿਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਧਾਰਾ 352, 356, 360 ਅਧੀਨ।
- 54) ਕੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 55) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?
ੳ) ਸੰਘ ਦਾ।
- 56) ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ?
ੳ) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ।
- 57) ਕੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ IAS, IPS ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?
ੳ) ਨਹੀਂ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 58) ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਸੰਘੀ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਇਕਹਿਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਘੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ।
- 59) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ।
- 60) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਰਾਜ ਹਨ?
ੳ) 29 ਰਾਜ।
- 61) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸ਼ਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਨ?
ੳ) 7 ਪ੍ਰਦੇਸ਼।
- 62) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਕਿੰਨੇ ਰਾਜ ਹਨ?
ੳ) 28 ਰਾਜ।
- 63) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਲ ਅਧੀਨ ਕਿੰਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸ਼ਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਨ?
ੳ) 7 ਪ੍ਰਦੇਸ਼।
- 64) ਕਿਹੜਾ ਰਾਜ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ?
ੳ) ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ।
- 65) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੈ।
- 66) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਇਕਹਿਰੀ।
- 67) ਸੰਘ ਸੂਚੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੱਸੋ?
ੳ) 97
- 68) ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੱਸੋ?
ੳ) 66
- 69) ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 70) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਅਨੁਛੇਦ ਅਧੀਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਅਨੁਛੇਦ 280 ਅਧੀਨ।
- 71) ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਇਕਹਿਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦਾ।
- 72) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ।
- 73) ਸੰਘੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਮਦਨ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕੋਈ ਦੋ ਸਾਧਨ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਸੀਮਾ ਟੈਕਸ, ਉਤਪਾਦ ਟੈਕਸ ਤੋਂ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 74) ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਦੋ ਸਾਧਨ ਦੱਸੋ?
ੳ) 1) ਮਾਲੀਆ 2) ਉਤਪਾਦਨ ਟੈਕਸ।
- 75) ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੈ?
ੳ) ਕੇਂਦਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ।
- 76) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹੈ?
ੳ) ਨਹੀਂ।
- 77) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਿਆਦਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਕਥਨ ਸੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਂ।
- 78) ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਕੌਣ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ।
- 79) ਕੇਂਦਰ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਕੌਣ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ।
- 80) ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ?
ੳ) ਭਾਗ 9 ਦੀਆਂ 19 ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ।
ਨੋਟ- ਅਨੁਛੇਦ 245 ਤੋਂ 263 ਤੱਕ।
- 81) ਸੰਘ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) Union List
- 82) ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) State List
- 83) ਸਮਵਰਤੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) Concurrent List
- 84) ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਹਨ-
1) ਭਾਰਤ।
2) ਅਮਰੀਕਾ।
3) ਫਰਾਂਸ।
4) ਸਵਿੱਟਜਰਲੈਂਡ।
- 85) ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਵ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪਦਵੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) 65 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ।
- 86) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪਦਵੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) 62 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ।
- 87) ਭਾਰਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿੰਨੇ ਸਦਨ ਹਨ?
ੳ) ਦੋ ਸਦਨ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PSTET SST]

ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ (Social Science)

1. ਕਦੋਂ, ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ? 1. When, Where and How?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?
ੳ) ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ।
- 2) ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ।
- 3) ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਹੋਈ?
ੳ) ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹੈਸਟੋਰੀਆ ਤੋਂ।
- 4) ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹੈਸਟੋਰੀਆ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
ੳ) ਭੂਤਕਾਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- 5) ਹੈਰੋਡੋਟਸ ਕੌਣ ਸੀ?
ੳ) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ।
- 6) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ?
ੳ) ਹੈਰੋਡੋਟਸ ਨੇ।
- 7) ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾਮਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਹੈਰੋਡੋਟਸ ਨੂੰ।
- 8) ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
ੳ) ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

9) ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ੳ) ਪੂਰਵ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ।

10) ਪੂਰਵ ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਜਿਸ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ।

11) ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਬੀਤ ਚੁਕੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇ।

12) ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ, ਤਰੀਖਾਂ, ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ।

13) ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?

ੳ) ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ।

14) ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?

ੳ) ਪ੍ਰਾਚੀਨ, ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ।

15) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਕਿਸ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ?

ੳ) ਜੇਮਜ਼ ਰੇਨਲ ਨੇ।

16) ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

ੳ) 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PSTET SST]

ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ (Social Science)

2. ਆਰੰਭਿਕ ਸਮਾਜ (2. The Earliest Societies)

ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਪੁਰਾਤਨ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ-	20,00,000 ਤੋਂ 12,000 ਤੱਕ।
ਮੱਧ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ-	12,000 ਤੋਂ 10,000 ਤੱਕ।
ਨਵਾਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ-	10,000 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੱਕ।
ਮਿਸਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ-	3000 ਤੋਂ 2000 ਈ.ਪੂ. ਤੱਕ।
ਮਿਸਰ ਦੇ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ-	2000 ਤੋਂ 1750 ਈ.ਪੂ. ਤੱਕ।
ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ-	2250 ਤੋਂ 1750 ਈ.ਪੂ. ਤੱਕ
ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਉੱਨਤੀ-	ਮਿਸਰ ਦਾ ਮੱਧ ਯੁੱਗ।
ਗੀਜ਼ਾ ਦੇ ਪਿਰਾਮਿਡ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ-	2650 ਈ.ਪੂ. (ਕਾਹਿਰਾ ਦੇ ਨੇੜੇ)
ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ-	ਹੈਰੋਡੋਟਸ
ਮੈਸੋਪੋਟਾਮੀਆਂ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ-	ਸੁਮੇਰ, ਬਾਬਲ (ਬੇਬੀਲੋਨ) ਅਤੇ ਉਰ।
ਨੀਲ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ-	ਮਿਸਰ ਸੱਭਿਅਤਾ।
ਚੀਨ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ-	ਹੋਵਾਂਗ-ਹੋ ਨਦੀ ਦਾ ਖੇਤਰ।
ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ-	ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਦਬਾਉਣਾ।
ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ-	ਭੋਜਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਇੱਧਰ ਉਧਰ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੇ।
ਪੱਥਰ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਔਜਾਰ ਅਤੇ-	ਚੀਨੀ ਮਿੱਟੀ, ਪੱਥਰ, ਲੱਕੜ ਆਦਿ।

ਪੂਰਵ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲੇ ਹਨ-

- 1) ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਅਸਟ੍ਰੇਲੋਪਿਥੀਕਸ ਅਤੇ ਜਿੰਜਾਨਥ੍ਰੋਪਸ ਵਿਚ।
- 2) ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਟਾਪੂ ਜਾਵਾ ਵਿਚ ਟਰੀਨਿਲ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ।
- 3) ਚੀਨ ਵਿਚ ਪੀਕਿੰਗ(ਬੀਜਿੰਗ) ਵਿਚ।
- 4) ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਹਾਈਡਲਬਰਗ।
- 5) ਮੈਸੋਪੋਟਾਮੀਆ(ਇਰਾਕ)
- 6) ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਨੀਲ ਘਾਟੀ।
- 7) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿਚ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

1) ਇਤਿਹਾਸ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਬੀਤ ਚੁਕੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਵੇਰਵਾ।

2) ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ?

ੳ) ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹੈਸਟੋਰੀਆ ਤੋਂ।

3) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ੳ) ਜੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਠਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

4) ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਸੂਖਮ ਜੀਵਾਂ ਦੀ।

5) ਆਰੰਭਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਸੀ?

ੳ) ਮਾਸਾਹਾਰੀ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਅਸੱਭਿਅਤ, ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਨੰਗਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

6) ਆਰੰਭਿਕ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ?

ੳ) ਪੱਥਰ ਦੇ।

7) ਆਰੰਭਿਕ ਮਨੁੱਖ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ?

ੳ) ਕੁਹਾੜੀ, ਬਰਸੇ, ਭਾਲੇ, ਗੰਡਾਸੇ ਆਦਿ।

8) ਆਰੰਭਿਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਯੁੱਗ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ?

ੳ) ਪੁਰਾਤਨ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ।

9) ਪੁਰਾਤਨ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸੋ?

ੳ) 20,00,000 ਤੋਂ 12,000 ਤੱਕ।

10) ਪੁਰਾਤਨ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਪੈਲੀਓਲਿਥਿਕ ਪੀਰੀਅਡ।

11) ਪੁਰਾਤਨ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ?

ੳ) ਪੁਰਾਣਾ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ।

12) ਮੱਧ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ?

ੳ) ਪੁਰਾਤਨ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਯੁੱਗ।

13) ਮੱਧ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਮੈਸੋਲਿਥਿਕ ਪੀਰੀਅਡ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

14) ਮੈਸੋਲਿਥਿਕ ਜਾਂ ਮੱਧ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸੋ?

ੳ) 12,000 ਤੋਂ 10,000 ਤੱਕ।

15) ਮੱਧ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ?

ੳ) ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ, ਅੱਗ, ਭੋਜਨ ਪਕਾਉਣ, ਝੋਂਪੜੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ।

16) ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਤੀਜਾ ਯੁੱਗ ਕਿਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ?

ੳ) ਨਵਾਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ।

17) ਨਵੇਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸੋ?

ੳ) 10,000 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੱਕ।

18) ਨਵੇਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕੀ ਕੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ?

ੳ) ਮਣਕੇ, ਗਹਿਣੇ, ਘਰਾਂ ਦੀ ਸਜਾਵਟ, ਅੰਨ ਉਗਾਉਣਾ, ਭੋਜਨ ਪਕਾਉਣਾ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨ, ਹਥਿਆਰ ਆਦਿ।

19) ਨਵੇਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਵਾਰਾਂ ਤੇ ਕੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸਿੱਖ ਗਏ?

ੳ) ਚਿੱਤਰ।

20) ਨਵੇਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਬਣਾਏ ਚਿੱਤਰ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲੇ ਹਨ?

ੳ) ਭੂਪਾਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਭੀਮ ਬੈਠਕਾਂ ਵਿਚ।

21) ਨਵੇਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਪੱਥਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਣਾਏ?

ੳ) ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦੇ।

22) ਨਵੇਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਕਿਹੜੇ ਜਾਨਵਰ ਪਾਲਦਾ ਸੀ?

ੳ) ਕੁੱਤਾ, ਬੱਕਰੀ, ਭੇਡ, ਮੱਝ, ਘੋੜਾ, ਸੂਅਰ ਆਦਿ।

23) ਨਵੇਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਥੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕੀਤੀ?

ੳ) ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ।

24) ਚਾਵਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਿਹਨਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ?

ੳ) ਭਾਰਤ, ਚੀਨ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ।

25) ਚਾਵਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ੳ) 500 ਈ.ਪੂ. ਤੋਂ।

26) ਨਵੇਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਲੋਕ ਕਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ?

ੳ) ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਦੀ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PSTET Pedagogy]

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

201) ਸਿੱਖਣ ਅਧਿਆਪਨ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ੳ) ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਸਮੱਗਰੀ।

202) ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਜਿਆਦਾ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਕੰਨ।

203) ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਯੰਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕੇਬਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਕਲੋਜ਼ਡ ਸਰਕਟ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ।

204) ਸਾਡੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਸਥਾਨ ਹੈ?

ੳ) ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਧਾਰ।

205) ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦਾ ਅਧਾਰ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਸਿੱਖਿਆ ਸੂਤਰ।

206) ਰਿਮੋਡੀਅਲ ਟੀਚਿੰਗ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ੳ) ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਸਮਝਣਾ।

207) ਰਿਮੋਡੀਅਲ ਟੀਚਿੰਗ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਧੀ ਕਿਹੜੀ ਸੀ

ੳ) ਤਸ਼ਖੀਸੀ ਪਰੀਖਿਆ।

208) ਤਸ਼ਖੀਸੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਧੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

ੳ) ਯੰਤਰਿਕ ਉਪਕਰਨ, ਨਿਰੀਖਣ, ਇੰਟਰਵਿਊ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

209) ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰਮੇਡੀਅਲ ਟੀਚਿੰਗ ਲਈ ਕੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ੳ) ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜਾਈ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

210) ਰਮੇਡੀਅਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜਾਈ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ।

211) ਉਪਚਾਰਿਕ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

ੳ) ਦੂਸ਼ਿਤ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬਣਾਉਣਾ।

212) ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਚ ਕਿਸ ਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਰਨ।

213) ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਸ਼ ਵਧੇਰੇ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਨਿਰੁਕਤ ਕੋਸ਼।

214) ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਕਿਸ ਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਰਨ।

215) ਸਿੱਖਿਆ ਇਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕੇ।

216) ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਠੀਕ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਣ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਠੀਕ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ?

ੳ) ਹਾਂ। ਠੀਕ ਹੈ।

217) ਲਿੰਗੂਆ ਫੋਨ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਸੁੱਧ ਭਾਸ਼ਾ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PSTET Pedagogy]

1. ਟੌਪਿਕ- ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧ

1. Concept of development and its relationship with learning

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

1) ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ?

ਉੱਤਰ- ਤਿੰਨ

2) ਕਿਹੜੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਛੇਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਤੇਜ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ।

3) ਬੱਚਾ ਤੁਰਨਾ, ਬੈਠਣਾ, ਓਠਦਾ ਕਿੱਥੇ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ।

4) ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਜਿਆਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਸ਼ਿਸੂ ਅਵਸਥਾ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ।

5) ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਕੋਰਾ ਕਾਗਜ਼।

6) ਸ਼ਿਸੂ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਲਾਚਾਰ ਅਤੇ ਬੇਵੱਸ।

7) ਸ਼ਿਸੂ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੀ ਡਰ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖਤਰਾ।

8) ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਬਾਲ ਦਾ ਅਰਥ- ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਰਥ- ਸਾਰੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ।

9) ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ।

10) ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਕਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਸ਼ਿਸੂ ਅਵਸਥਾ।

11) ਸ਼ਿਸੂ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਜਨਮ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫਤੇ ਤੱਕ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

12) ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ- 3 ਸਾਲ ਤੋਂ 12 ਸਾਲ ਤੱਕ

13) ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?

ਉੱਤਰ- ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ।

14) 3 ਸਾਲ ਤੋਂ 6 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਪ੍ਰੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ।

15) ਪੋਸਟ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- 7 ਸਾਲ ਤੋਂ 12 ਸਾਲ ਤੱਕ।

16) ਪੋਸਟ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਸਿੱਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਿੱਥੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ

17) ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਕਿੰਨੇ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ?

ਉੱਤਰ- 8 ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ।

18) ਬੱਚਾ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- 9 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਥੋੜਾ-ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ।

19) ਨਵ-ਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- 7 ਪੌਂਡ।

20) ਗਰਭ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ- 280 ਦਿਨ। (ਲੱਗਪਗ 9 ਮਹੀਨੇ)

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PSTET Punjabi]

1) ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਾਚਣ ਲਈ ਲਗਾਖਰਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਦੱਸੋ?

ੳ) ਬਿੰਦੀ, ਟਿੱਪੀ ਅਤੇ ਅੱਧਕ।

2) ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਾਚਣ ਵਿਧੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ੳ) ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ।

3) "ਕੰਪਿਊਟਰ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਵਾਚਣ ਵਿਧੀ ਦੱਸੋ?

ੳ) ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ "ਕ" ਲੱਭੋ।

ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ (ੰ) ਟਿੱਪੀ ਦੇਖੋ।

ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ (f) ਸਿਹਾਰੀ ਦੇਖੋ।

ਫਿਰ (ਪ) ਦੇਖੋ।

ਨੋਟ- ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਧੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

4) "ਰਚਨਾ, ਰਿਸ਼ਵਤ, ਰਜਵਾੜਾ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਤਰਤੀਬ ਦੱਸੋ?

ੳ) ਰਚਨਾ, ਰਜਵਾੜਾ, ਰਿਸ਼ਵਤ।

5) "ਦਰਬਾਰ, ਤੀਰਥ, ਖਿਸਕ, ਦਸਤਾਰ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਤਰਤੀਬ ਦੱਸੋ?

ੳ) ਖਿਸਕ, ਤੀਰਥ, ਦਸਤਾਰ, ਦਰਬਾਰ।

6) ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾਈ, ਦੋ ਭਾਸ਼ਾਈ, ਅਤੇ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ਾਈ।

7) ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਕੋਸ਼ ਮਿਲਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼, ਵਿਸ਼ਵ-ਕੋਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼, ਵਿਸ਼ਵ ਕੋਸ਼।

8) ਲੇਖ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

9) ਕਹਾਣੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਉਹ ਰਚਨਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

10) ਕਾਲਪਨਿਕ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ੳ) ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਾ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਰੋਚਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 11) ਬਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?
ੳ) ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- 12) ਬਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣਾ।
- 13) ਚਿੱਠੀ ਜਾਂ ਪੱਤਰ ਕੀ ਹੈ?
ੳ) ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰੀ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 14) ਅੱਜਕੱਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਹੈ?
ੳ) ਡਿਜੀਟਲ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦਾ।
- 15) ਡਿਜੀਟਲ ਚਿੱਠੀਆਂ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?
ੳ) ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ।
- 16) ਡਿਜੀਟਲ ਚਿੱਠੀਆਂ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?
ੳ) ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ।
- 17) ਡਿਜੀਟਲ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀ।
- 18) ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸੰਬੰਧੀ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ?
ੳ) ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨਾਲ।
- 19) ਅੱਜਕੱਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨਾਲ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਆਨਲਾਈਨ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ।
- 20) ਚਿੱਠੀ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ?
ੳ) ਨਿੱਜੀ ਚਿੱਠੀ।
- 21) ਦਫਤਰੀ ਚਿੱਠੀ (ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ)
ਵਪਾਰਕ ਚਿੱਠੀ।
- 22) ਨਿੱਜੀ ਪੱਤਰ ਕਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਜਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ।
- 23) ਨਿੱਜੀ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਘਰੇਲੂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਗੱਲਾਂ।
- 24) ਰਮੇਡੀਅਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?
ੳ) ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ
- 25) ਲਿੰਗੂਆ ਫੋਨ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਸੁੱਧ ਭਾਸ਼ਾ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PSTET English]

TENSE

Tense:

Ans) Tense is a form which a verb takes to show the time of an action and its degree of completeness.

Types of Tenses:

- 1) Present Tense
- 2) Past Tense
- 3) Future Tense

Present Tense	Past Tense	Future Tense
1) Indefinite Tense	1) Indefinite Tense	1) Indefinite Tense
2) Continous	2) Continous	2) Continous
3) Perfect	3) Perfect	3) Perfect
4) Perfect Continous	4) Perfect Continous	4) Perfect Continous

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

The different tenses and the verb forms used in each tense

Name of Tenses	Verb form used in Tenses
Present simple / indefinite	Verb / verb + s/es
Present continuous / Progressive	Is/am/are + verb + ing
Present perfect	Has / have + third form of verb
Present perfect continuous	Has/have + been + verb + ing
Past simple / indefinite	Second form of verb only
Past continuous / Progressive	Was/were + verb + ing
Past perfect	Had + third form of verb
Past perfect continuous	Had been + verb + ing
Future simple / indefinite	Shall / will + verb
Future continuous / Progressive	Shall / will + be + verb + ing
Future perfect	Shall/will + Have + past participle
Future perfect continuous	Shall/will + have been + verb + ing

1. Simple Present Tense

Formula:

(+) S + V1 + O/C

(-) S + do/does + not + V1 + O/C

(?) Do/does + S + V1 + O/C

Example of Simple Present Tense:

(+) Sisca reads book everyday.

(-) Sisca does not read book everyday.

(?) Does Sisca read book everyday?

Yes, she does. / No, she does not.

2. Present Continuous Tense

Formula:

(+) S + be + V1 + ing + O/C

(-) S + be + not + V1 + ing + O/C

(?) Be + S + V1 + ing + O/C

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

Example of Present Continuous Tense:

- (+) He is playing badminton now
  - (-) He is not playing badminton now
  - (?) Is he playing badminton now?
- Yes, he is. / No, he is not.

3. Present Perfect Tense

Formula

- (+) S + has/have + been + O/C
- S + has/have + V3 + O/C
- (-) S + has/have + not + been + O/C
- S + has/have + not + V3 + O/C
- (?) Have/has + S + been + O/C
- Have/has + S + V3 + O/C

Example of Present Perfect Tense:

- (+) He has been at home for a month.
  - Roni has eaten the steak already.
  - (-) He has not been at home for a month.
  - Roni has not eaten the steak already.
  - (?) Has he been at home for a month?
  - Has he eaten the steak already?
- Yes, he has. / No, he has not.

4. Present Perfect Continuous Tense

Formula:

- (+) S + have/has + been + V-ing
- (-) S + have/has + not + been + V-ing
- (?) Have/has + S + been + V-ing

Example of Perfect Continuous Tense:

- (+) He has been playing guitar for two hours.
  - (-) He has not been playing guitar for two hours.
  - (?) Has he been playing guitar for two hours?
- Yes, he has. / No, he has not.

5. Simple Past Tense

Formula:

- (+) S + to be (was/were) + O/C
- S + V2 + O/C
- (-) S + to be (was/were) + not + O/C
- S + did not + V1 + O/C
- (?) Did + S + V1 + O/C

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

Example of Simple Past Tense:

(+) He was a businessman in 1999.

He visited me yesterday.

(-) He was not a businessman in 1999.

He did not visit me yesterday.

(?) Did he visit you yesterday?

Yes, he did. / No, he did not.

6. Past Continuous Tense

Formula:

(+) S + to be (was/were) + V-ing + O/C

(-) S + to be (was/were) + not + V-ing + O/C

(?) Was/were + S + V-ing + O/C

Example of Past Continuous Tense:

(+) She was sleeping when I came.

(-) She was not sleeping when I came.

(?) Was she sleeping when you came?

Yes, she was. / No, she was not.

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

7. Past Perfect Tense

Formula:

(+) S + had + V3 + O/C

(-) S + had + not + V3 + O/C

(?) Had + S + V3 + O/C

Example of Past Perfect Tense:

(+) He had gone to Bali when I called him.

(-) He had not gone to Bali when I called him.

(?) Had he gone to Bali when you called him?

Yes, he had. / No, he had not.

8. Past Perfect Continuous Tense

Formula:

(+) S + had + been + V-ing + O/C

(-) S + had + not + been + V-ing + O/C

(?) Had + S + been + V-ing + O/C

Example of Past Perfect Continuous Tense:

(+) They had been living in Jakarta about ten years.

(-) They had not been living in Jakarta about ten years.

(?) Had they been living in Jakarta about ten years?

Yes, they had. / No, they had not.

9. Simple Future Tense

Formula:

(+) S + will/shall + V1 + O/C

S + am/is/are + going to + V1 + O/C

(-) S + will/shall + not + V1 + O/C

S + am/is/are + not + going to + V1 + O/C

(?) Will/shall + S + V1 + O/C

Am/is/are + S + going to + V1 + O/C

Example of Simple Future Tense:

(+) She will eat fried rice.

She is going to eat fried rice.

(-) She will not eat fried rice.

She is not going to eat fried rice.

(?) Will she eat fried rice?

Is she going to eat fried rice?

Yes, she will. / No, she will not.

Yes, she is. / No, she is not.

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

10. Future Continuous Tense

Formula:

- (+) S + will/shall + be + V-ing + O/C
- (-) S + will/shall + not + be + V-ing + O/C
- (?) Will/shall + S + be + V-ing + O/C

Example of Future Continuous Tense:

- (+) I will be watching a movie tonight.
  - (-) I will not be watching a movie tonight.
  - (?) Will you be watching a movie tonight?
- Yes, I will. / No, I will not.

11. Future Perfect Tense

Formula:

- (+) S + shall/will + have + been + C
- S + shall/will + have + V3 + O
- (-) S + shall/will + not + have + been + C
- S + shall/will + not + have + V3 + O
- (?) Shall/will + S + have + been + C
- Shall/will + S + have + V3 + O

Example of Future Perfect Tense:

- (+) I will have been in this hospital until tomorrow morning.
  - He will have rented my house next month.
  - (-) I will not have been in this hospital until tomorrow morning.
  - He will not have rented my house next month.
  - (?) Will you have been in this hospital until tomorrow morning?
  - Will he have rented my house next month?
- Yes, I will. / No, I will not.
Yes, he will. / No, he will not.

12. Future Perfect Continuous Tense

Formula:

- (+) S + shall/will + have + been + V-ing + O
- (-) S + shall/will + not + have + been + V-ing + O
- (?) Shall/will + S + have + been + V-ing + O

Example of Future Perfect Continuous Tense:

- (+) She will have been visiting us tomorrow.
  - (-) She will not have been visiting us tomorrow.
  - (?) Will she have been visiting us tomorrow?
- Yes, she will. / No, she will not.

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PSTET English]

Change the Voice

What is Voice?

Ans) *Voice* is the term used to describe whether a verb is active or passive. In a passive sentence, the verb is said to be in the passive *voice*. Similarly, the verb in an active sentence is said to be in the active *voice*. The *voice* of a verb tells us whether the subject of the verb is acted upon or is acting.

Types of Voice:

- 1) Active Voice
- 2) Passive Voice

Active Voice:

Ans) When a verb shows that the subject is doing the action, it is in the Active Voice.

Passive Voice:

Ans) When a Verb represents its subject as being acted upon, it is said to be in the Passive Voice.

Active and passive voice Rules:

Tense	Active voice	Passive voice
Simple present tense	Verb form: first form of the verb Examples They speak English here. He speaks English.	Verb form: is / am / are + past participle form of the verb Examples English is spoken here. English is spoken by him.
Present continuous	Verb form: is/am/are + -ing	Verb form: is/am/are + being + past participle form

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

tense	form of the verb	of the verb
	<p>Examples</p> <p>She is writing a letter.</p> <p>I am learning my lessons.</p> <p>You are making a cake.</p>	<p>Examples</p> <p>A letter is being written by her.</p> <p>My lessons are being learnt by me.</p> <p>A cake is being made by you.</p>
Present perfect tense	Verb form: has/have + past participle form of the verb	Verb form: has/have + been + past participle form of the verb
	<p>Examples:</p> <p>I have written a novel.</p> <p>She has finished the job.</p> <p>You have written letters.</p>	<p>Examples:</p> <p>A novel has been written by me.</p> <p>The job has been finished by her.</p> <p>Letters have been written by you.</p>
Simple past	Verb form: past tense form of the verb	Verb form: was/were + past participle form of the verb
	<p>Examples:</p> <p>I wrote a letter.</p> <p>Ram broke a glass.</p> <p>You missed the chance.</p>	<p>Examples:</p> <p>A letter was written by me.</p> <p>A glass was broken by Ram.</p> <p>The chance was missed by you.</p>
Past continuous tense	Verb form: was/were + -ing form of the verb	Verb form: was/were + being + past participle form of the verb

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

	<p>Examples</p> <p>I was learning my lessons.</p> <p>She was writing a report.</p> <p>They were making toys.</p>	<p>Examples</p> <p>My lessons were being learnt by me.</p> <p>A report was being written by her.</p> <p>Toys were being made by them.</p>
Past perfect tense	<p>Verb form: had + past participle form of the verb</p> <p>Examples</p> <p>I had finished the project.</p> <p>She had learned her lessons.</p>	<p>Verb form: had + been + past participle form of the verb</p> <p>Examples:</p> <p>The project had been finished by me.</p> <p>Her lessons had been learned by her.</p>
Simple future tense	<p>Verb form: will/shall + first form of the verb</p> <p>Examples</p> <p>I will finish the job.</p> <p>She will solve the problem.</p>	<p>Verb form: will/shall + be + past participle form of the verb</p> <p>Examples:</p> <p>The job will be finished by me.</p> <p>The problem will be solved by her.</p>
Future perfect	<p>Verb form: will/shall + have + past participle form of the verb</p> <p>Examples</p> <p>I will have finished the job.</p> <p>She will have solved the problem.</p>	<p>Verb form: will/shall + have + been + past participle form of the verb</p> <p>Examples</p> <p>The job will have been finished by me.</p> <p>The problem will have been solved by her.</p>

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PSTET English]

Phrase

What Is a Phrase?

A phrase is a group of words that stand together as a single unit, typically as part of a clause or a sentence.

A phrase does not contain a subject and verb and, consequently, cannot convey a complete thought. A phrase contrasts with a clause. A clause does contain a subject and verb, and it can convey a complete idea.

- **"Two wrongs don't make a right."**

When someone has done something bad to you, trying to get revenge will only make things worse.

- **"The pen is mightier than the sword."**

Trying to convince people with ideas and words is more effective than trying to force people to do what you want.

- **"When in Rome, do as the Romans."**

Act the way that the people around you are acting. This phrase might come in handy when you're traveling abroad notice that people do things differently than you're used to.

- **"The squeaky wheel gets the grease."**

You can get better service if you complain about something. If you wait patiently, no one's going to help you.

- **"When the going gets tough, the tough get going."**

Strong people don't give up when they come across challenges. They just work harder.

- **"No man is an island."**

You can't live completely independently. Everyone needs help from other people.

- **"Fortune favors the bold."**

People who bravely go after what they want are more successful than people who try to live safely.

- **"People who live in glass houses should not throw stones."**

Don't criticize other people if you're not perfect yourself.

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PSTET English]

CONFUSED WORDS and Meaning

1. **a while / awhile:** “A while” is a noun phrase; *awhile* is an adverb.
2. **all together / altogether:** All together now — “We will refrain from using that two-word phrase to end sentences like this one altogether.”
3. **amend / emend:** To amend is to change; to emend is to correct.
4. **amount / number:** *Amount* refers to a mass (“The amount saved is considerable”); *number* refers to a quantity (“The number of dollars saved is considerable”).
5. **between / among:** The distinction is not whether you refer to two people or things or to three or more; it’s whether you refer to one thing and another or to a collective or undefined number — “Walk among the trees,” but “Walk between two trees.”
6. **biannual / biennial:** *Biannual* means twice a year; *biennial* means once every two years.
7. **bring / take:** If it’s coming toward you, it’s being brought. If it’s headed away from you, it’s being taken.
8. **compare to / compare with:** “Comparing to” implies similarity alone; “compare with” implies contrast as well.
9. **compliment / complement:** To compliment is to praise; to complement is to complete.
10. **comprise, consist of / compose, constitute:** *Comprise* means “include,” so test by replacement — “is included of” is nonsense, and so is “is comprised of.” The whole comprises the parts or consists of the parts, but the parts compose or constitute the whole.
11. **connote / denote:** To connote is to convey (“Air quotes connote skepticism or irony”); to denote is to specify (“A stop sign denotes the requirement to halt”).
12. **continual / continuous:** Continual events are frequently repeated, or intermittent. Continuous events are uninterrupted, or constant.
13. **credible / credulous:** To be credible is to be authoritative; to be credulous is to be gullible.
14. **deserts / desserts:** If you eat only cake, pie, ice cream, and the like, you eat just desserts. If you have it coming to you, you get your just deserts as well. (However, the connotation is negative, so hit the gym.)
15. **different from / different than:** The former phrase is preferred in formal writing; but “differently than” is always correct usage.

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PUNJAB PATWARI]

[GK- GENERAL KNOWLEDGE]

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਥਾਵਾਂ:-

- 1) ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਪੁਲ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਚੀਨ ਵਿੱਚ।
- 2) ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਪੁਲ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
ੳ) ਬੀਪੰਜੀਆਂਗ ਪੁਲ।
- 3) ਵਾਲਮੀਕੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
ੳ) ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ।
- 4) ਪੈਂਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
ੳ) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼।
- 5) ਸੇਸਾ ਔਰਚਿੱਡ ਸੈਂਚੁਰੀ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
ੳ) ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼।
- 6) ਕੰਚਨਜੰਗਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
ੳ) ਸਿੱਕਿਮ।
- 7) ਬੈਸੀਪਾਲੀ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਉੜੀਸਾ।
- 8) ਕੰਗਰ ਘਾਟੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
ੳ) ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ।
- 9) "ਦ ਡੀਪਰ ਬੀਲ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ" ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
ੳ) ਅਸਾਮ।
- 10) ਭੀਟਾਰਕਨਿਕਾ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਉੜੀਸਾ।
- 11) ਮਾਨਸ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਅਸਾਮ।
- 12) ਮੁਕੁਰਬੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
ੳ) ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 13) ਸੂਰ ਸਰੋਵਰ ਬਰਡ ਸੈਂਚੂਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼।
- 14) ਰੰਗਨਾਥਿਟੂ ਬਰਡ ਸੈਂਚੂਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?
ੳ) ਕਰਨਾਟਕ।
- 15) ਪੋਬੀ ਤੋਰਾ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?
ੳ) ਅਸਾਮ।
- 16) ਰੇਣੂਕਾ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?
ੳ) ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
- 17) ਡਾ. ਸਾਲਿਮ ਅਲੀ ਬਰਡ ਸੈਂਚੂਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿੱਤ ਹੈ?
ੳ) ਗੋਆ।
- 18) ਫੁੱਲਵਾੜੀ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਜਸਥਾਨ।
- 19) ਕਾਂਡਨੀਆ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼।
- 20) ਕਿੰਨੇਰਾਸਾਨੀ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ?
ੳ) ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਵਿੱਚ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PUNJAB PATWARI]

[COMPUTER NOTES]

1. The minimum number of rows and columns in MS Word document is

- A. 1 and 1   B. 2 and 1   C. 1 and 2   D. 2 and 2

Answer: A

2. How many columns can you insert in a word document 2007 in maximum?

- A. 40   B. 63   C. 50   D. 55

Answer: B

3. What is the smallest and largest font size available in Font Size tool on formatting toolbar?

- A. 8 and 72   B. 8 and 68   C. 6 and 72   D. 6 and 68

Answer: A

4. A character that is raised and smaller above the baseline is known as

- A. Raised   B. Outlined   C. Capscript   D. Superscript

Answer: D

5. Selecting text means, selecting?

- A. a word   B. entire sentence   C. whole document   D. any of the above

Answer: A

6. MS-Word automatically moves text to next line when it reaches the right edge of the screen and is called?

- A. Enter   B. Carriage Return   C. Word Wrap   D. None of the above

Answer: C

7. Using Find command in Word, we can search?

- A. characters   B. formats   C. symbols   D. All of the above

Answer: D

8. In MS-Word, for what does ruler help?

- A. to set tabs   B. to set indents   C. to change page margins   D. All of the above

Answer: D

9. By default, on which page the header or the footer is printed?

- A. on first page   B. on alternate page   C. on every page   D. none of the above

Answer: C

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

10. Which menu in MSWord can be used to change character size and typeface?

- A. View   B. Tools   C. Format   D. Data

Answer: C

11. Which key should be pressed to start a new paragraph in MS-Word?

- A. Down Cursor Key   B. Enter Key   C. Shift + Enter   D. Ctrl + Enter

Answer: B

12. Which key should be pressed to start a new paragraph in MS-Word?

- A. Down Cursor Key   B. Enter Key   C. Shift + Enter   D. Ctrl + Enter

Answer: B

13. Which of these toolbars allows changing of Fonts and their sizes?

- A. Standard   B. Formatting   C. Print Preview   D. None of these

Answer: B

14. Which bar is usually located below that Title Bar that provides categorized options?

- A. Menu bar   B. Status Bar   C. Tool bar   D. Scroll bar

Answer: A

15. Which option in File pull-down menu is used to close a file in MSWord?

- A. New   B. Quit   C. Close   D. Exit

Answer: C

16. What is the function of Ctrl + B in Ms-Word

- A. It converts selected text into the next larger size of the same font
B. It adds a line break to the document
C. It makes the selected text bold
D. It applies Italic formatting to the selected text

Answer: C

17. Graphics for word processor

- A. Peripheral   B. Clip art   C. Highlight   D. Execute

Answer: B

18. What is the function of CTRL+R in MS-Word

- A. Open the Print dialog box   B. Update the current Web page
C. Close the current window   D. None of these

Answer: D

19. What is the extension of files created in Ms-Word 97- 2003

- A. dot   B. doc   C. dom   D. txt

Answer: B

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PUNJAB PATWARI]

[PUNJABI NOTES]

- 1) ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜਰੂਰੀ ਤੱਤ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਵਿਆਕਰਨ।
- 2) ਵਿਆਕਰਨ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀ ਰੋਲ ਹੈ?
ੳ) ਹਾਵਾਂ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਲਗਾ ਕੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਾਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 3) ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਕਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ।
- 4) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ?
ੳ) ਪੰਜਾਬੀ।
- 5) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਹਾਵਾਂ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਬੋਲੀ ਦੀ।
- 6) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਬੋਲੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਪੰਜਾਬੀ।
- 7) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਕਿਸ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ।
- 8) ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ?
ੳ) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ।
- 9) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਬੋਲੀ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ।
- 10) ਕੁਦਰਤੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਮਾਂ ਬੋਲੀ।
- 11) ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸ ਬੋਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ।
- 12) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਪੰਜਾਬੀ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

13) ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ੳ) ਹਿੰਦੀ।

14) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ।

15) ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਫਾਰਸੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ।

16) ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲਿਪੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ੳ) ਗੁਰਮੁਖੀ।

17) ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਜੋ ਬੱਚਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਾਂ, ਪਿਉ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ।

18) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ੳ) ਹਿੰਦੀ।

19) ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ੳ) ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ।

20) ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਵਿਆਕਰਨ ਦੀ।

21) ਵਿਆਕਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਵਿਆਕਰਨ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਲਗਾ ਕੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

22) ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਬੋਲੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਬੋਲੀ।

23) ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣਾ।

24) ਕੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਜਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

25) ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਜਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ੳ) ਬੋਲੀ ਨਾਲ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

[DEMO NOTES]

[PUNJAB PATWARI]

[MENTAL ABILITY]

Number Series

In This series some number are given in a particular order and one number is missing.

1) 1, 2, 3, 4, 5, ?

Ans) 6

Explanation: Given sequence of numbers follows the pattern: +1, +1, +1. Each number formed by adding +1 in given number. So missing number is $5+1=6$.

2) 1, 3, 5, 7, 9, ?

Ans) 11

Explanation: Given sequence of numbers follows the pattern: +2, +2, +2. Each number formed by adding +2 in given number. So missing number is $9+2=11$.

3) 2, 4, 6, 8, 10, ?

Ans) 12

Explanation: Given sequence of numbers follows the pattern: +2, +2, +2. Each number formed by adding +2 number. So missing number is $10+2=12$. The given series is of even numbers

4) 90, 80, 70, 60, 50, ?

Ans) 40

Explanation: Given sequence of numbers follows the pattern: -10, -10, -10. Each number formed by subtracting -10 number. So missing number is $50-10=40$.

5) 1, 2, 1, 2, 1, ?

Ans) 2

Explanation: Given sequence of numbers follows the pattern: +1, -1, +1, -1. Each number formed by adding +1 and Subtracting -1 number. So missing number is $1+1=2$.

6) 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, ?

Ans) 13

Explanation: Given series follows the pattern: $0+1=1$, $1+1=2$, $1+2=3$, $2+3=5$. Each number formed by adding last two numbers. So missing number is $5+8=13$.

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

7) 1, 4, 9, ?, 25

Ans) 16

In the given series each element formed by squaring the places number.

i.e. $1^2, 2^2, 3^2, 4^2, 5^2$

1, 4, 9, 16, 25

So missing number 16 which is square of 4.

8) 0, 3, 8, 15, 24, ?

Ans) 35

In the given series each element formed by squaring whole number and subtracting -1 from each formed number. i.e. $1^2-1, 2^2-1, 3^2-1, 4^2-1, 5^2-1, 6^2-1$

-> So Missing number is $6^2-1=36-1=35$.

9) 2,4,6,8,10,12.....20. Find out 8th Number is given series.

Ans) 16

Each number is formed by adding 2 number in given series.

The Location of 2 is 1, 4 is 2, 6 is 3 and so on.

So Calculate 8th location number = $8 \times 2 = 16$

10) 1,8,27,?

Ans) 64

Each number formed by cubing i.e. $1^3=1, 2^3=8, 3^3=27, 4^3=64$

11) 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11,?

Ans) 12

First number added by 1, Second by 2, third by 1, fourth by 2 and so on.

i.e. 11 added by 1=12

12) 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11,?

Ans) 12

In this series actual two series are working.

First: 2,5,8,11 Second: 3,6,9,?

Both Series formed by adding 3 number.

Firs: $2+3=5, 5+3=8, 8+3=11$ and Second: $3+3=6, 6+3=9, 9+3=12$

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING
Principal, Head Master & BPEO
Cadre Exam (PUNJAB)

[POLITY]

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ।
- 2) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਸਟਰਪਤੀ।
- 3) ਨਿਗਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਪਦਵੀ ਤੇ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
- 4) ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਕਿਸ ਅਨੁਛੇਦ ਅਧੀਨ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਅਨੁਛੇਦ 75
- 5) ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ।
- 6) ਕੈਬਨਿਟ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ
- 7) ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਸਟਰਪਤੀ।
- 8) ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਸਟਰਪਤੀ।
- 9) ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ(ਭਾਜਪਾ) ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਬਹੁਮਤ ਮਿਲਿਆ?
ੳ) 25 ਸਾਲ ਦੇ ਆਰਸੇ ਮਗਰੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ।
- 10) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਸਟਰਪਤੀ।
- 11) ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ?
ੳ) ਸੰਘੀ।
- 12) ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਜ ਪਾਲਿਕਾ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਜਪਾਲ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 13) ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਕਿਸ ਅਨੁਛੇਦ ਰਾਹੀਂ ਦਰਜ ਹੈ?
ੳ) ਅਨੁਛੇਦ 153
- 14) ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਜਪਾਲ।
- 15) ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਨਿਧੀ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ।
- 16) ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੱਸੋ?
ੳ) 5 ਸਾਲ।
- 17) ਰਾਜ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਜਪਾਲ।
- 18) ਰਾਜ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਜਪਾਲ।
- 19) ਰਾਜ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ
- 20) ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਹੁੱਦਾ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਹੁੱਦਾ ਕੌਣ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ।
- 21) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦਾ ਸਲਾਨਾ ਬਜਟ ਕੌਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ।
- 22) ਬਜਟ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਸਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚ ਦਾ ਵੇਰਵਾ।
- 23) ਅਚਨਚੇਤ ਨਿਧੀ(Contingency Fund of State) ਤੇ ਕਿਸ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ।
- 24) ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦਾ ਮੁਖੀ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਗਵਰਨਰ (ਰਾਜਪਾਲ)।
- 25) ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮੁੱਖੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ।
- 26) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਡਾ. ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗਵ।
- 27) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੱਸੋ?
ੳ) 15.08.1947 ਤੋਂ 13.04.1949 ਤੱਕ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING
Principal, Head Master & BPEO
Cadre Exam (PUNJAB)

[GEOGRAPHY]

1) ਭੂਗੋਲ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ੳ) ਗੋਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ।

2) ਭੂਗੋਲ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰੂਪਾਂਤਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਜੌਗਰਾਫੀ।

3) ਜੌਗਰਾਫੀ ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ?

ੳ) ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ।

4) ਜੌ-ਗਰਾਫੀ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ?

ੳ) ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ।

ਨੋਟ- ਜੌ ਅਤੇ ਗਰਾਫੀ। ਜੌ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਗਰਾਫੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ।

5) ਭੂਗੋਲ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

ੳ) ਭੌਤਿਕ ਭੂਗੋਲ, ਮਾਨਵ ਭੂਗੋਲ, ਆਰਥਿਕ ਭੂਗੋਲ।

6) ਭੌਤਿਕ ਭੂਗੋਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

ੳ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ-

1) ਭੂ-ਅਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਗਿਆਨ।

2) ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਗਿਆਨ।

3) ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਗਿਆਨ।

4) ਜੈਵ ਭੂਗੋਲ।

5) ਮਿੱਟੀ ਭੂਗੋਲ।

6) ਜਵਾਲਾਮੁੱਖੀ ਭੂਗੋਲ।

7) ਪਾਰਿਸਥਿਤਿਕੀ।

8) ਪਰਵਤ ਵਿਗਿਆਨ।

7) ਮਾਨਵ ਭੂਗੋਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

ੳ) ਸਮਾਜਿਕ ਭੂਗੋਲ।

ਜਨਸੰਖਿਆ ਭੂਗੋਲ।

ਨਿਵਾਸ ਭੂਗੋਲ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਭੂਗੋਲ।

ਰਾਜਨੀਤਕ ਭੂਗੋਲ।

8) ਆਰਥਿਕ ਭੂਗੋਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

ੳ) ਖੇਤੀ ਭੂਗੋਲ।

ਸੰਸਾਧਨ ਭੂਗੋਲ।

ਉਦਯੋਗਿਕ ਭੂਗੋਲ।

ਪਰਿਵਹਨ ਭੂਗੋਲ।

9) ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜੋਗਰਾਫੀ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਧਰਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ।

10) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਭੂਗੋਲ ਜਾਂ ਜੋਗਰਾਫੀਕਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ?

ੳ) ਇਰੇਟੋਸਥੀਨੀਜ ਨੇ।

11) ਭੂਗੋਲ ਦਾ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ੳ) ਇਰੇਟੋਸਥੀਨੀਜ ਨੂੰ।

12) ਕਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਭੂਗੋਲ ਦਾ ਅਰਥ "ਭੂ-ਤਲ ਦਾ ਅਧਿਐਨ" ਹੈ?

ੳ) ਇਮੈਨਓਐਲ ਕਾਂਟ।

13) ਅਰਿਸਟੋਟਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ੳ) ਪਾਲਿਟਿਕਸ।

14) ਅਰਿਸਟੋਟਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਵਿਚ ਕੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ?

ੳ) ਰਾਜ ਦੇ ਗਠਨ ਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ।

15) ਹਮਬੋਲਟ ਅਨੁਸਾਰ ਭੂਗੋਲ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ।

16) ਕਾਰਲ ਰਿਟਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭੂਗੋਲ ਕੀ ਹੈ?

ੳ) ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭੂਮੰਡਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੱਛਣਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੋਵੇ?

17) ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ੳ) ਸੂਰਜ, ਗ੍ਰਹਿ, ਧਰਤੀ, ਚੰਨ, ਤਾਰੇ, ਧੂੜ, ਗੈਸਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਸਮੂਹ।

18) ਖਗੋਲ ਪਿੰਡ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਚਮਕਦੇ ਤਾਰੇ, ਸੂਰਜ, ਗ੍ਰਹਿ, ਚੰਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਗੋਲ ਪਿੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

19) ਤਾਰੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ੳ) ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ।

Important Questions on Earth:

Q-1 The outer layer of Earth is known as

a) The outer core   b) The inner core   c) The Mantle   4) *The Crust*

Ans) 4) *The Crust*

Q-2 The most widest section of earth is known as

a) The outer core   b) The inner core   c) *The Mantle*   4) The Crust

Ans) c) The Mantle

Q-3 The plates of Earth move apart from each other due to

a) conventional currents   b) compression currents
c) constructive currents   d) *convection currents*

Ans) d) *Convection Currents*

Q-4 The central and hottest part of the Earth is called

a) The outer core   b) *The inner core*   c) The Mantle   4) The Crust

Ans) b) The inner core

Q-5 The inner core of the earth is made mostly of

a). oxygen & silicon   b). iron & silicon   c). *iron & nickel*   d). copper & nickel

Ans) c) iron & nickel

Q-6 Thinnest layer of the Earth

a) The outer core   b) The inner core   c) The Mantle   4) *The Crust*

Ans) d) *The Crust*

Q-7 Which layer is made up of liquid iron?

a) *The outer core*   b) The inner core   c) The Mantle   4) The Crust

Ans) a) The outer core

Q-8 About 80 % of Earth's volume is found in this layer.

a) The outer core   b) The inner core   c) *The Mantle*   4) The Crust

Ans) c) The Mantle

Q-9 What is the heat source for convection currents?

a) The outer core   b) *The inner core*   c) The Mantle   4) The Crust

Ans) b) The inner core

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

Q-10 All of the following elements are commonly found in Earth's crust EXCEPT

- a) silicon   b) oxygen   c) iron   d) calcium

Ans) d) Calcium

Q-11 Complete this sentence: As you go deeper inside the Earth _____.

- a) the temperature stays the same, but the pressure increases
b) it gets hotter, materials get denser and pressure increases
c) the temperature increases, but the pressure decreases
d) it gets cooler, drier, and easier to travel

Ans) b) it gets hotter, materials get denser and pressure increases

Q-12 What are the two main types of crust?

- a) continental and oceanic   b) solid and liquid
c) lithosphere and asthenosphere   d) thick and thin

Ans) a) continental and oceanic

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING
Principal, Head Master & BPEO
Cadre Exam (PUNJAB)

[HISTORY]

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਵੇਦਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਵੇਦਾਂਗਾਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ, ਰਮਾਇਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਆਦਿ ਤੋਂ।
  - 2) ਆਰੀਆ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਜਾਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਸ਼੍ਰੇਣੀ।
  - 3) ਕਿਹੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਆਰੀਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੱਸਦੇ ਹਨ?
ੳ) ਏ.ਸੀ.ਦਾਸ, ਕੇ.ਐਮ.ਮੁਨਸ਼ੀ, ਡਾ. ਸੰਪੂਰਨਾ ਨੰਦ।
  - 4) ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਿਸਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ੳ) ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਨੂੰ।
  - 5) ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਨੇ ਆਰੀਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਕਿਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ?
ੳ) ਤਿੱਬਤ ਨੂੰ।
  - 6) ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਕੌਣ ਸੀ?
ੳ) ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੋਢੀ।
  - 7) ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
ੳ) ਸੱਤਿਆਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
  - 8) ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰੀਆ ਲੋਕ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਸਨ?
ੳ) ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਠੰਢ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।
  - 9) ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
ੳ) ਆਰਕਟਿਕ ਹੋਮ ਇਨ ਦ ਵੇਦਾਜ਼।
  - 10) ਕਿਸਨੇ ਆਰੀਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਸਥਾਨ ਉਤਰੀ ਜਰਮਨੀ ਦੱਸਿਆ?
ੳ) ਪੈਂਕੇ ਨੇ।
- ਨੋਟ- ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੈਂਕੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

- 11) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋਇਨੋ ਨੇ ਆਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਕਿਹੜਾ ਦੱਸਿਆ?
ੳ) ਯੂਰਾਲ ਪਰਬਤ ਦੇ ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰ।
ਨੋਟ- ਪਰ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿਚ ਯੂਰਾਲ ਪਰਬਤ ਦਾ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- 12) ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੈਕਸ ਮੂਲਰ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਕਿਹੜਾ ਸੀ?
ੳ) ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ।
- 13) ਆਰੀਆ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਸੇ?
ੳ) ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ।
- 14) ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ?
ੳ) ਸੱਤ।
- 15) ਆਰੀਆਂ ਸਮੇਂ ਸਿੰਧੂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸੱਤ ਨਦੀਆਂ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ?
ੳ) ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ, ਚਨਾਬ, ਜੇਹਲਮ, ਸਿੰਧ, ਸਰਸਵਤੀ।
- 16) ਆਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਬ੍ਰਹਮਵਰਤ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ?
ੳ) ਰਿਗਵੇਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਾਰਨ।
- 17) 9ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਰੀਆ ਨੇ ਗੰਗਾ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵੱਲ ਵਧ ਕੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਰੱਖਿਆ;?
ੳ) ਆਰੀਆਵਰਤ।
- 18) ਆਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਪਰਿਵਾਰਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?
ੳ) ਵੈਦਿਕ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ।
- 19) ਆਰੀਆਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੰਨੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ?
ੳ) ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ।
- 20) ਆਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ?
ੳ) ਰਿਗਵੇਦ, ਸਾਮਵੇਦ, ਯਜੁਰਵੇਦ, ਅਥਰਵਵੇਦ।
- 21) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਵੇਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ?
ੳ) ਰਿਗਵੇਦ ਦੀ।
- 22) ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਵੇਦ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
ੳ) ਰਿਗਵੇਦ।
- 23) ਰਿਗਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰੀਆ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਦੋਂ ਆਏ?
ੳ) 1500 ਈ.ਪੂ. ਵਿਚ।

HI-TECH PUNJAB ONLINE COACHING

ਮਾਸਟਰ ਕਾਡਰ, ਲੈਕਚਰਾਰ ਕਾਡਰ, PSTET, ਪਟਵਾਰੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ, ਬੀ.ਪੀ.ਈ.ਓ. ਆਦਿ ਨੋਟਸ

ਨੋਟਸਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ

- 1) ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਸ ਪੜਨੇ ਬਹੁਤ ਅਸਾਨ ਹਨ।
- 2) ਨੋਟਸ ਪੇਪਰ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।
- 3) ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨੋਟਸ ਸਾਰਾ ਸਿਲੇਬਸ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- 4) ਨੋਟਸ ਪੜਦੇ ਸਮੇਂ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਜਾਂ ਟੈਂਸਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
- 5) ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਪੜਾਈ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹਨ।
- 6) ਨੋਟਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।
- 7) ਸਾਰੇ ਨੋਟਸ ਸਿਲੇਬਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।
- 8) ਨੋਟਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
- 9) ਸਾਰੇ ਨੋਟਸ **Objective Type Questions** ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ।
- 10) ਨੋਟਸਾਂ ਵਿਚਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਪੜਨੇ ਸੌਖੇ ਹਨ।
- 11) **TET: PTET-I, PTET-II, CTET-I, CTET-II** ਦੇ ਨੋਟਸ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।
- 12) **Master Cadre: ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿਸਟਰੀ, ਪੌਲ.ਸਾਇੰਸ** ਦੇ ਨੋਟਸ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।
- 13) **Punjab Patwari** ਦੇ ਨੋਟਸ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।
- 14) **Principal, Head Master and BPEO Cadre** ਦੇ ਨੋਟਸ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।
- 15) ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨੋਟਸ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ ਵਿੱਚ ਹਨ।
- 16) ਨੋਟਸ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਰੀਅਰ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਨੋਟਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

- 1) ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਡੈਮੋ ਨੋਟਸ ਪੜੋ। ਅਗਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੋਟਸ ਪਸੰਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ, ਘਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ, ਪਿੰਨ ਕੋਡ, ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ ਵੱਟਸਐਪ ਮੈਸਜ਼ ਭੇਜੋ।
- 2) ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਡਾ ਬੈਂਕ ਦਾ ਖਾਤਾ ਭੇਜਾਂਗੇ।
- 3) ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਦਿੱਤੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਫੀਸ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਓਗੇ।
- 4) ਫੀਸ ਜਮਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਡਾਕ ਜਾਂ ਕੋਰੀਅਰ ਰਾਹੀਂ ਨੋਟਸ ਭੇਜ ਕੇ ਸਲਿੱਪ ਦੀ ਕਾਪੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਜਾਂਗੇ।

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: **88470-11495**

ਜਾਂ

www.hitechpunjab.com ਵੈਬਪੋਰਟਲ ਤੇ ਵਿਜਟ ਕਰੋ।

Hi-Tech Mobile/Whatsapp No. 88470-11495